

A
**MAGY. KIR. ÁLLAMI
GYERMEKVÉDELEM**

ÍRTA:
FELSŐDRIETHOMAI
PETTKÓ-SZANDTNER ALADÁR
NÉPJÓLÉTI ÉS MUNKAÜGYI H. ÁLLAMTITKÁR

JELFY GYULA
FÉNYKÉPFELVÉTELEIVEL

KIADJA A M. KIR. NÉPJÓLÉTI ÉS MUNKAÜGYI
MINISTERIUM.

Légrády nyomda és könyvkiadó r.-t nyomása, Budapest

A csecsemő ragyogó szemén keresztül Isten mosolyog bele a világba, amely gyermek nélkül éppen olyan értelmetlen volna, mint általában és jövőtlen a felnőttek minden fáradozása. Vedd el a napot s jéggé fagy a világ; — vedd el a gyermeket s elvetted az élet napját.

Dr. Vasshózeff
m.kir. népjóléti és munkaügyi
minister.

A magyar királyi állami gyermekvédelem.

Az emberszeretet nagy érzésének hódító ereje nálunk már 25 évvel ezelőtt megérlelte azt a gondolatot, hogy az elhagyott gyermekekről való gondoskodás az állam feladata. Huszonöt évvel ezelőtt születtek meg és léptek életbe az 1901. évi VIII. és XXI. törvénycikkek, melyek az állami gyermekmenhelyekről, illetve a közsegélyre szoruló 7 éven felüli gyermekek gondozásáról szólnak.

A hivatalos gyermekvédelem így éppen egy negyedszázados múltra tekint vissza.

Az említett törvények értelmében a talált, valamint a hatóságilag elhagyottá nyilvánított gyermeknek állami gyermekmenhelybe való felvételre van igénye.

A magyar állami gyermekvédelem az 1919. évig a m. kir. belügyminisztérium hatáskörébe tartozott, azóta a m. kir. népjóléti és munkaügyi minisztérium irányítása alatt áll.

A trianoni béke előtti boldog Nagymagyarországon 17 állami gyermekmenhely állott rendelkezésünkre, míg ma csak 8 ilyen intézet szolgálja a gyermekvédelmet és csonka országunk a menhelyek számának megfelelően 8 kerületre van felosztva. A békeszerződéssel tehát 9 gyermekmenhelyünket veszítettük el. Megmaradt gyermekment helyeink a következő városokban vannak:

Budapesten,
Debrecenben,

Gyulán,
Kecskeméten,
Pécsett,
Szegeden,
Szombathelyen és
Veszprémben.

A gyermekmenhelyek területeinek arányosabb beosztása céljából, jelesül azért, mert a túllünk elszakított kassai és rimaszombati menhelyek területének nekünk visszamaradt jelentős részét egyéb lehetőség hiányában a távol fekvő debreceni menhelyhez kellett csatolni, Miskolc székhellyel újabb gyermekmenhely létesítését vettük tervbe.

A hivatkozott alaptörvények rendelkezései; jelesül az állami gyermekmentőhelyekre való felvétel módját, a gyermekek gondozási idejének a 15 éves korhatáron túl való kivételes meghosszabbítását és a gyermekek gondozási költségeinek viselését, a változott viszonyokra figyelemmel, lényegesen módosította és könnyítette a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter urnák törvényes felhatalmazás alapján 1925. évi július hó 1. napján 2000/1925 N. M. M. szám alatt kiadott rendelete; mely az elhagyottságnak két nemét, az anyagi és erkölcsi elhagyott ságot ismeri.

Kimondja a rendelet, hogy anyagi elhagyottság alapján elhagyottnak kell nyilvánítani azt a tizenötödik életévét meg nem haladott, vagyontalan gyermeket, akinek akár mint ismeretlen eredetű talált gyermeknek, akár egyéb okokból tartásra és nevelésre köteles és képes hozzátartozói nincsenek és akinek eltartásáról és neveléséről rokonok, vagy jótévedők, jótékony intézetek vagy egyesületek nem gondoskodnak.

Erkölcsi elhagyottság alapján anyagi helyzetére tekintet nélkül elhagyottnak kell nyilvánítani azt a 15-ik életévét meg nem haladott gyermeket, akit nevelésének elhanyagolása vagy környezetének káros behatása erkölcsi romlás veszélye-

nek tesz ki, vagy aki az előbb megjelölt okokból vagy hajlamai következtében züllésnek indult, kivéve, ha javítónevelését a bíróság elrendelte.

A gyermek elhagyottá nyilvánítása felől az árvaszék határoz. Budapest székesfőváros árvaszéke azonban a hatóságilag elhagyottá nyilvánítással az 1877. évi XX. t.-c. 172. §-a alapján megbizhatja és az anyagi elhagyottság eseteiben meg is bízta a kerületi előjáróságokat, amelyek ebben az esetben Budapest székesfőváros árvaszéke nevében és megbízásából intézkednek.

Eljárásra az az árvaszék illetékes, melynek területén a gyermek az elhagyottá nyilvánításra irányuló eljárás kezdetének időpontjában tartózkodik.

Az árvaszéknek kötelessége elhagyottá nyilvánítani minden 15 éven alól lévő gyermeket, aki valóban elhagyottnak mutatkozik, viszont kötelessége öröködni, hogy elhagyottá ne nyilvánítson senkit, akinek az állami gyermekvédelemre igénye nincsen.

Erkölcsei elhagyottság megállapítása tárgyában folyó eljárás esetében ott, ahol fiataikorúak felügyelő hatósága működik, az árvaszék a szükségesnek mutakozó helyszíni vizsgálatot (környezettanulmányt) e hatóság szakképzett tisztviselőivel végezteti.

Az árvaszék az elhagyottá nyilvánítási eljárás során véghatározatot hoz, melyben kimondja, vagy megtagadja az; elhagyottságot, illetve az elhagyottá nyilvánítást. Ezt a véghatározatot az érdekelteknek kézbesíti és az árvaszéki ügyésszel közli.

Érdekelteknek kell tekinteni az elhagyottá nyilvánítás tárgyában hozott határozatban megnevezett gyermek törvényes képviselőjét, továbbá azt, aki az elhagyottá nyilvánítást kérte, mindenestre pedig az illető állami gyermekmenhelyet képviselő igazgatót és azt a községet vagy várost,

amelynek területén a gyermek a gyermekmenhelybe való felvételre irányuló eljárás kezdetének időpontjában lakott vagy tartózkodott.

Mindezek az érdekeltek a véghatározatot a kézbesítéstől számított 15 nap alatt megfelelteszhetik. A felelteszés felett végérvényesein a népjóléti és munkaügyi miniszter határoz, de az árvaszék az elhagyottá nyilvánítást kimondó véghatározatát felelteszésre való tekintet nélkül végrehajthatónak nyilváníthatja.

Az elhagyottság kérdését eldöntő határozat jogerőre emelkedése előtt és ennek bekövetkezéséig terjedő ideiglenes hatállyal a m. kir. állami gyermekmenhely köteles felvenni azt a gyermeket, aki- nek felvétele iránt a gyermek létérdekét fenyegető veszély elhárítása céljából a járási főszolgabíró, városokban a polgármester, Budapesten a kerületi előjáróság, általában pedig a m. kir. állami rendőrség vagy a bíróság megkeresi.

Ezenfelül ideiglenesen fel kell venni a gyermeket akkor is, ha felvételét törvényes képviselője vagy tényleges gondviselője, ilyennek hiányában pedig valamely hozzátartozója, a községi előjáróság, a fiatalkorúak felügyelő hatósága, vagy végül valamely gyermekvédő vagy patronage egyesület kéri, feltéve, hogy a m. kir. állami gyermekmenhely az elhagyottá nyilvánításnak feltételeit megállapíthatóknak látja.

De a m. kir. állami gyermekmenhely a felsorolt hatóságok és érdekeltek megkeresése, illetve kérelme hiányában is felveszi ideiglenesen azt a gyermeket, akinek felvételét a gyermek anyagi, vagy, erkölcsi megmentésének sürgős szükségessége indokolja, egyben az elhagyottá nyilvánítás tárgyában való eljárás folyamatbátétele végett az árvaszéket megkeresi.

Végül, ha a gyermek testi, vagy erkölcsi fejlődése érdekében szükséges, illetve betegség eseteiben az elhagyottá néni nyilvánítható 15 éven aluli

gyermek is felvehető a gyermekmenhely kötelekébe, feltéve, hogy a gyermek hozzátartozói a költségek megtérítését vállalják és megfelelően biztosítják.

Ezenfelül különösen fontos intézkedése, illetve újítása az említett miniszteri rendeletnek, hogy az árvaszék javaslatára a m. kir. állami gyermekmenhely kötelekébe felvett gyermekek gondozási ideje 18-ik életévének betöltéséig kivételesen meghosszabbítható, ha ez akár a gyermek testi vagy szellemi fogyatkozása miatt, akár a gyermek érdekében más fontos okból kívánatos.

A gyermekek a gyermekmenhelyen csak átmenetileg időznek, addig, míg megfelelő *nevelőszülőknél* avagy *nevelőintézetben el nem helyezhetők*.

Azok a gyermekek, akik anyagi elhagyottság eimón, vagyis azért vétettek fel a gyermekmenhely kötelekébe, mert hozzátartozóik őket keresetképtelenségüknél fogva (betegség, munkaalkalomhiány stb.) eltartani nem tudták: *ezeknek a hozzátartozóknak gondozásában meghagyhatok és rendszerint meg is hagyainak*.

Csecsemőt rendszerint anyjával együtt vesz; fel a gyermekmenhely és a gyermeket a szoptatás idejére anyjával együtt helyezi el arra alkalmas családnál, míg ha gyermekét nevelőanyának adják ki, köteles az anya a gyermekmenhelyen 2 hóiaapon át idegen gyermeknél dajkaszolgálatot teljesíteni.

A kihelyezést a gyermekmenhelyek élén álló igazgató-főorvosok végzik. Ugyanők kezelik az intézetbe betegen felvett, vagy betegség miatt visszahozott gyermekeket.

A nevelőszülők (vérszerinti hozzátartozók) a gyermekekért gondozási díjat kapnak; mely a gyermekek életkora szerint változik. Az 1925. év július hó elsejével sikerült a (gondozási díjak békebeli mértékére visszatérnünk, mely körülmény nagyban elősegítette az utóbbi években éppen a

gondozási díjak alacsony összege miatt nagy nehézségekkel járt és mondhatnám szinte megakadt kihelyezéseket. Ma a gyermekmenhelyek igazgatói abban a helyzetben vannak, hogy a nagy számban jelentkező nevelőszülő közül a legjobbakat válasszhatják ki.

Ez idő szerint a gyermekmenhelyek a gyermekért 2 éves koráig havi 200.000 koronát, a 2 és 7 éves életkor között lévő gyermekekért havi 150.000 koronát, a 7 és 12 éves életkor között lévő gyermekekért havi 120.000 koronát, az ezeknél idősebb gyermekekért pedig havi 100.000 koronát fizethetnek. A gyermekek ezenfelül évente kétszer, ősszel és tavasszal szabványos nyári és téli ruházatot, felső és alsó ruhát, cipőt és télikabátot kapnak. Ezeket a ruházati cikkeket a népjóléti és munkaügyi minisztérium szerzi be nyilvános versenytárgyalás útján és küldi szét igénylésükhöz képest az egyes gyermekmenhely éknek kiosztás végett.

Úgy a gondozási díjaknak, mint a ruházatnak költségeit az állam előlegezi és közadóként arányos megosztással az egyes törvényhatóságokra kiveti.

A gyermekeket — kivéve természetesen azokat, akik vérszerinti hozzátartozóiknál hagytak — az ellenőrzés könnyebb és hathatósabb gyakorlása okából, rendszerint csoportosan az e célra kiszemelt, alkalmas, jó vasúti összeköttetéssel bíró és egészséges fekvésű községekben lakó nevelőszülőkhöz helyezik ki. Egy-egy ilyen község, amelyben tömegesen vannak gyermekek elhelyezve, telepet képez.

A telepre kihelyezett gyermekek felett való felügyeletet a gyermekmenhelyek által alkalmazott telepfelügyelőnök látják el. A felügyelet kiterjed a gyermekek nevelésére, oktatására, testi és lelki épségére, a nevelőszülőknek lakás és megélhetési

viszonyaira és általában úgy a nevelőszülőknek, mint háznépüknek személyi körülményeire.

Minden telepen teleporvos is van alkalmazva, aki a gyermekek váratlan vizsgálatát teljesíti, ezenfelül megvizsgálja a nevelőszülők és háznépük egészségi állapotát, a lakást, a személyi viszonyokat, a tisztaságot és az élelmezést. Gyógykezelési a megbetegedett gyermekeket és ha a betegség házi kezelésben sikeresen nem gyógyítható, erről a gyermekmenhely igazgató főorvosának jelentést tesz, aki a gyermekeknek a gyermekmenhelybe szállítása iránt intézkedik.

A gyermekmenhelyek ugyanis kórházaszerű berendezésűek, köztük legnagyobb a budapesti, a melynek sebészeti, belbeteg, szemészeti, testgye-nészeteti osztályai és külön laboratóriumai vannak.

A telepet időközönként úgy a gyermekmenhely igazgatófőorvosa, mint a minden menhelynél alkalmazott központi ellenőrző-telepfelügyelő is megvizsgálják. Ez az ellenőrzés természetesen kiterjed a vérszerinti hozzátartozóknál elhelyezett gyermekekre is, tekintet nélkül arra, hogy azok a telepen vagy azon kívül laknak

A telepen lévő gyermekek gondozását ezenfelül az úgynevezett telepbizottságok is ellenőrzik, melyeknek a község elöljáróin kívül választott, túlnyomórésztben női tagjai is vannak, akik a gyermekeket felügyelet szempontjából egymás között felosztják.

Sajnos, a háború, a forradalmak, az u. n. béke és az ezeknek nyomában járó általános elszegényedés, mely főként a mindenkor minden emberbaráti munkára kész középosztályunkat sodorta súlyos megélhetési gondok közé, a telepbizottságok választott tagjainak áldásos, önzetlen működését számos telepen nagy mértékben megbénította.

A gyermekek tapasztalat szerint beléfejlődnék nevelőszülők családjába. Igazi családtagokká válnak és az ilyen kihelyezés nem egy esetben örök-

befogadással végződik, ami nyilvánvalóan legszebb és legkívánatosabb eredménye és sikere gyermekvédelmi munkánknak.

Nem lesz érdektelen, ha megemlítem, hogy ez idő szerint kereken 38.000 gyermek tartozik a gyermekmenhelyek kötelékébe. Ezeknek a gyermekeknek zöme természetesen vérszerinti hozzátartozóknál és nevelőszülőknél, kis hányada pedig nevelőintézetekben (árvaházakban) van elhelyezve.

A gyermekmenhelyek ez utóbbi célból szolgálatukba állították mindazokat, a törvényhatósági, szerzetesi, egyházi, egyesületi és társadalmi intézeteket, melyek a szabványos, ezidőszerint havi 440.000 K tartásdíj és az említett természetbeni ruházat nyújtása ellenében menhelyi kötelékbe tartozó gyermekeknek nevelésére és gondozására vállalkoztak.

Nevelőintézeti ellátásiban rendszerint csak azok a gyermekek részesülnek, akik továbbképzésre, vagyis magasabb iskoláztatásra alkalmasak, vagy akik különös körülményeiknél fogva erre rá vannak utalva.

A menhelyek igazgató-főorvosai a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek pályaválasztásába, alkalmazáshoz juttatásába, tanoncként való elszerződésébe és általában mindennemű ügyeikbe, melyek sorsukra és jövőjükre kihatással vannak, mindenkor irányítólag befolyanak és a gyermekek életét, magatartását és az életben való elhelyezkedését figyelemmel kísérik.

Meg kell még emlekezni azokról a különös rendeltetésű intézetekről, melyek a menhelyi gyermekekről való gondoskodást kiegészítik.

A testi fogyatékoságban szenvedő gyermekek gyógyítására, nevelésére és kiképzésére, igénybe vettük a Nyomorék Gyermekek Országos Otthonát (Budapest, VII., Mexikói-út 61—64), míg a nagy népbetegségünk: a tuberkulózis ellen való védekezés céljából, jelesül azért, hogy a gümőkóros fiú- és leánygyermekeknek szakszerű ápolását és gyógyí-

tását biztosítsuk, egyben őket a fertőzés megelőzése céljából környezetükből kiragadjuk, külön pavillont létesítettünk a budakeszi m. kir. honvéd- és közrendészeti József főherceg-szanatórium területén és ezenfelül csak fiúgyermekek számára 40 férőhelyet kötöttünk le Budapesten, a Németvölgyi-úti M. kir. Tüdőbeteg Gyógyintézetben, mely eredetileg hadirokkantak elhelyezésére létesült. Minthogy továbbá a szanálás tartama alatt állami intézetek felállítására nincs lehetőség, és ímert erre elengedhetlenül és halaszthatatlanul szükség is volt, az 1925. év nyarán a Békésvármegyei Pártfogó Egyesület közreműködésével egy üresen álló állami épületnek ingyenes használatra való átengedése mellett, 70 férőhellyel gyógypedagógiai intézetet nyitottunk olyan gyengeelméjű (idióta) fiú- és leánygyermekek számára, akik szellemileg képezhetők, vagy legalább gyakorlatilag foglalkoztathatók. Az intézet férőhelyei rövid idő alatt megteltek és egyre növekszik azoknak a gyermekeknek a száma, akiket gyógypedagógiai oktatás és nevelés céljából üresedés esérére felvételre előjegyzésibe kell vennünk. Ezen Körülménynél fogva máris gondoskodtunk Budapest székesfőváros időköziben megnyílt hasonló rendeltetésű intézeteiben férőhelyek biztosításáról és tervbe vettük egy újabb intézet létesítését is.

Az állami, illetve államilag segélyezett siketnémák és vakok intézetei az említett gondozási díjak ellenében ugyancsak férőhelyeket bocsátottak a gyermekvédelem rendelkezésére.

A csonka és béna fiúgyermekek kiképzéséről viszont akként gondoskodtunk, hogy részükre a 17 különféle ipari műhellyel rendelkező székesfehérvári m. kir. hadiárva-intézetet tette hozzáférhetővé és illetve, amennyiben ilyen fiúk kisebbfokú testi törődöttségük mellett kertészeti kiképzésre alkalmasnak látszottak, számukra az ikervári és váci hadiárva-intézetek kertgazdaságában szervezett kertműmunkásképző-tanfolyamokon biztosítottunk elhelyezést. Míg a nehezebben fegyelmezhető és züllésre hajlamos

olyan menhelyi fiúgyermek részére, akik vérséges rokonaiknál, illetve nevelőszülőiknél nem hagyhatók, a Katolikus Patronage Egyesületnek Szolnok megyében, lévő homoki Beniczky-fiúotthonát vettük igénybe, ahol az iskolatestvérek gondos vezetése alatt 180 fiúgyermek nyer elemi és polgári iskolai oktatást, illetve ipari kiképzést a cipész, asztalos, szabó és kovácsmesterségben és ugyancsak a Kath. Patronage Egyesület közreműködésével hasonló új intézetet létesítettünk további 60 fiúgyermek részére az állam tulajdonát képező visegrádi u. n. Bulgária-villában, néhai Görgey Artúr tábornok egykori nyaralójában. Az elemi iskoláztatáson kívül ez az intézet is nyújt műhelyi kiképzést növendékei számára.

Viszont a nehezebben fegyelmezhető leányok részére a budapesti állami gyermekmenhelyhez tartozó hűvösvölgyi üdülő- (gyermek-otthon) helyén a folyó év június hó végén ugyancsak 60 férőhelylyel szigorított intézet fog megnyílni.

A budapesti gyermekmenhely útján évente gondoskodás történik azoknak a gyermekeknek nyaraltatásáról, akik Budapest székesfővárosban és periferiáin kedvezőtlen lakás- és életviszonyok között élnek.

Az iméntiekben ismertetett állami gyermekvédelemnek fontos kiegészítő részét képezi az állami hadiárvagondozás.

Az állam elsőrendű kötelességének ismerte, hogy hősi halottainak árván és gyámol nélkül maradt gyermekeiről, valamint a súlyos törődöttségű hadirokkantak családjáról olyan mértékben gondoskodjék, jelesül a gyermekeknek olyan nevelést nyújtson, mint amilyenben a közülök őket részesítették volna, ha el nem halnak, illetve meg nem rokkannak.

E célból fiúk és leányok részére, különféle irányú és rendeltetésű hadiárva-intézeteket létesített és emellett számos más nevelő- és árvaintézetben is

kötött le férőhelyeket. Erről a nagyszabású és széleskörű gondoskodásról tiszta képet nyújt az alábbi kimutatás, mely részletesen feltünteti azokat az intézeteket és tanfolyamokat, melyek a gyermekek különféle kiképzésének céljaira rendelkezésre állanak:

I.

**A népjóléti és munkaügyi m. kir. minisztérium
fennhatósága alatt álló állami intézetek:**

1. Ikervári m. kir. hadiárvaintézet. Ikervár, Vas vármegye. Vasúti állomása Sárvár. Rendeltetése: fiuknak elemi iskolai oktatása, továbbá elemi iskolát végzett fiuknak kertmunkásokká, a középiskola négy osztályát végzett fiuknak pedig kertészsegédeké váló kiképzése 3—3 éves tanfolyamon. Az intézetben 140 növendék helyezhető el.

2. Alapítványi Erzsébet-Árvaház (állami kezelésben) Nyíregyháza, Pacsirta-u. 21. Rendeltetése: jeles tanulmányi előmenetelű leányoknak internátusi nevelése középiskolai tanulmányaik alatt. Az intézetben 32 növendék helyezhető el,

3. Székesfehérvári m. kir. hadiárvaintézet. Székesfehérvár. Rendeltetése: elemi iskolát végzett fiuknak az intézet műhelyeiben ipari pályára való gyakorlati kiképzése tanonciskolái oktatással kapcsolatban. Az intézetben asztalos, esztergályos és fafaragó (szobrász), bognár, műszerész, kötszerész, géplakatos, kovács, borbély, szabó, cipész, csizmadia, szíjgyártó, telefon-, vízvezeték- és villanszerelő, fényező, címfestő, kárpitos és agyagipari műhelyek, továbbá gépkocsivezetői és kazánkezelői tanfolyamok vannak. Az ipari kiképzés 3—4 évig tart. Az intézetben 260 növendék helyezhető el.

4. Tokaji m. kir. hadiárvaintézet. Tokaj, Zemplén vármegye. Rendeltetése: leányoknak elemi iskolai oktatása, továbbá elemi iskolát végzett leányoknak a szabásban, varrásban és szövésben való

kiképzése, ismétlőoktatása és háztartási foglalkoztatása. Az intézetben 140 növendék helyezhető el.

5. Hadiárvák m. kir. állami boripari szakiskolája, Vác, Pest vármegye. Rendeltesége: az elemi iskola hat osztályát vagy a középiskola két osztályát végzett fiúk szakiskolai oktatása és gyakorlati kiképzése a cipész, szíjgyártó, bőrdöndös vagy bőrdíszműves iparban. A tanítási idő 3 év. Ezenfelül az intézet kertgazdaságában elemi iskolát végzett fiúknak kertmunkásokká, a középiskola négy osztályát végzett fiúknak: pedig kertészsegédekfele való kiképzése ugyancsak 3—3 éves tanfolyamon. Az intézet internátusában 150 hadiárva helyezhető el és pedig 120 bőriparos növendék és 30 kertésztanuló.

6. Szilágyi Dezső fiúhadiárva-internátus. Vác, Pest vármegye. Rendeltesége: jeles tanulmányi előmenetelű fiúknak internátusi nevelése középiskolai tanulmányaik alatt. Az intézetben 20 növendék helyezhető el.

7. A m. kir. Hadirokkant Otthon hadiárvaosztálya. Budapest, IX., Timót-utca 3. Rendeltesége: a budapesti in. kir. állami művégtaggyár különféle műhelyeiben és egyéb műhelyekben tanonckiképzés alatt álló 30 fiúnak internátusi nevelése.

II.

A népjóléti és munkaügyi m. kir. minisztériumnak egészben vagy részben rendelkezésére álló egyéb intézetek:

1. A földmívelésügyi m. kir. minisztérium fenntartósága alatt álló bábolnai m. kir. ménesintézet hadiárva lovászképző-tanfolyama. Bábolnapusztá, Komárom vármegye. (Vasúti állomás Ács vagy Nagyigmánd.) Rendeltesége: elemi iskolát végzett fiúk gyakorlati kiképzése lovászokká. A növendékek a hároméves kiképzés alatt a polgári iskola I—IV. osztályaiából leteendő magánvizsgálatra is előkészíttetnék. A tanfolyamon 40 növendék helyezhető el.

2. Bethánia-árvaház. Budapest, VII. Hermina-út 43. Fenntartója a budapesti német református egyházközség. Rendeltetése: iskoláztatás alatt álló ref. vallású fiúk és leányok internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 6.

3. Budapest Székesfőváros József-fiuárvaháza. Budapest, VIII., Üllői-út 76. Fenntartója Budapest székesfőváros közönsége. Rendeltetése: elemi vagy középiskolai oktatás alatt álló, bárminő felekezetű fiuknak internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 90.

4. Budapest Székesfőváros Községi Szereteháza. Budapest, II., Marczibányi-tér 3. Fenntartója Budapest székesfőváros közönsége. Rendeltetése; elemi vagy középiskolai oktatás alatt álló, bárminő felekezetű fiuknak internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 14.

5. Budapest Székesfőváros Községi (Bernfeld Mór) Fiúotthona. Budapest, VII., Erzsébet királyné-út 6. Fenntartója Budapest székesfőváros közönsége. Rendeltetése: elemi vagy középiskolai oktatás alatt álló, keresztyény felekezetű fiuknak internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 26.

6. Budapest Székesfőváros Erzsébet-Leányárvaháza, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 50. Fenntartója Budapest székesfőváros közönsége. Rendeltetése: elemi vagy polgári iskolába járó leányok internátusi nevelése, továbbá elemi iskolát végzett leányoknak varrásban való foglalkoztatása. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 6.

7. Budapest Székesfőváros Kertgazdasági Szabadiskolája. Budapest, X., Maglódi-ut 8. Fenntartója Budapest székesfőváros közönsége. Rendeltetése: négy középiskolát végzett 14—24 életév közötti korú, bárminő felekezetű leányoknak háztartási és gazdasági kiképzése. A kiképzés legrövidebb időtartama 2 év. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 10.

8. Szent Alajos Háza. Budapest, III., Kiscelli-út 79. Rendeltetése: elemi iskolát végzett róm. kath.

vallású fiúk internátusi nevelése a középiskola négy alsó osztályainak elvégzése alatt. A szerződésileg leköötött férőhelyek száma. 10.

9. Országos Gyermekvédő és Fröbel-Egyesület leányotthona. Budapest, VI., Bajza-utca 35. Rendeltetése: elemi középiskolai tanulmányokat végző, bárminő felekezetű leányoknak internátusi nevelése. A szerződésileg leköötött férőhelyek száma 35.

10. Irgalmas Nővérek tan- és nevelőintézete. Budapest, I., Gellérthegy-utca 7. Rendeltetése: az elemi iskoláinak legalább egy osztályát végzett róm. kath. leányok internátusi nevelése további elemi és középiskolai tanulmányaik tartama alatt. Elemi iskolai oktatás magában az intézetben, A szerződésileg leköötött férőhelyek száma 6.

11. Klotild Szeretetház. Budapest, I., Buda-keszi-út 8. Fenntartója a Klotild Szeretetház Egyesület. Rendeltetése: bárminő felekezetű fiúknak elemi iskolai oktatása és internátusi nevelése a középiskolai tanulmányok végzése alatt is. A növendékek az intézet kertészetében is foglalkoznak. A szerződésileg leköötött férőhelyek száma 51.

12. Karmelita Nővérek Szent József és Szűz Mária Otthona. Budapest, X., Maglódi-út 125. Rendeltetése: róm. kath. vallású fiúk és leányok internátusi nevelése életük 3. évétől középiskolai tanulmányaik befejezéséig. A szerződésileg leköötött férőhelyek száma 40.

13. Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetségének háztartási alkalmazottakat képző intézete. Budapest, VIII., Mária-utca 7. Rendeltetése: elemi iskolába járó, vagy az elemi iskolát végzett róm. kath. leányoknak háztartási alkalmazottakká való gyakorlati kiképzése, ismétlői oktatása és internátusi nevelése. A szerződésileg leköötött férőhelyek száma 20.

14. Országos Katolikus Szövetség hadiárva-háza. Budapest, II., Lövház-utca 20. Rendeltetése: róm. kath. fiúk internátusi nevelése 3. életévüktől

16. életévükig. Az iskolaköteles korú növendékek kijárnak az elemi- és középiskolákba. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 90.

15. Nyomorék Gyermekek Országos Otthona, Budapesten, Mexikói-út 61—64. Rendeltetése: bárminő felekezetű, testileg nyomorék gyermekek internátusi nevelése, gyógykezelése, gyógypedagógiai oktatása, valamint foglalkoztatása az intézet bődíszműves- és szabóipari műhelyében, úgyszintén kertészetében. Az elméleti oktatás az intézetnek saját elemi iskoláiban történik. A növendékek egy része ruhavarrással és harisnyakötéssel is foglalkozik. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 50.

16. Protestáns Országos Árvaház. Budapest, VII., Szegényház-tér 1. Fenntartója a Protestáns Országos Arvaegylet. Rendeltetése: ág. ev. vagy ref. vallású fiúk és leányok elemi iskolai oktatása és internátusi nevelése középiskolai, vagy az elemi követő egyéb tanulmányaik alatt is. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 50, melyből 30 a fiukra, 20 a leányokra esik.

17. Pesti Izraelita Hitközség Fiúárvaháza. Budapest, VII., Vilma királynő-út 25. Rendeltetése: izraelita vallású fiúk elemi iskolai oktatása, valamint internátusi nevelése úgy az elemi-, mint a középiskolai, vagy másnemű gyakorlati kiképzés tartama alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 30.

18. Pesti Izraelita Nőegylet Leányárvaháza. Budapest, VII., Jókai-utca 5. Rendeltetése: izraelita vallású leányok internátusi nevelése elemi iskolai, középiskolai, vagy másirányú gyakorlati kiképzésük alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 10.

19. Izraelita Siketnémák Országos Intézete. Budapest, VII., Bethlen-tér 2. Rendeltetése: izraelita vallású, épelméjű siketnéma fiúk és leányok internátusi nevelése és gyógypedagógiai oktatása. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 20.

20. Országos Első Gyermekmenedék hely Egye-

sület „Klára“ Otthona. Budapest, IX., Vendel-utca 3. Rendeltetése: róm. kath. vallású fiúk és leányok elemi iskolai oktatása és internátusi nevelése, valamint foglalkoztatása a harisnyakötő-műhelyben. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 56.

21. Országos Gyermekvédő Liga Erzsébet Hadiárva-Leányotthona. Budapest, I., Bánffy-utca 3. Rendeltetése: bárminő felekezetű leányok internátusi nevelése elemi iskolai és középiskolai tanulmányaik alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 80.

22. Nagypénteki Református Társaság Erzsébet Otthona. Budaörs. Rendeltetése: református vallású fiúk és leányok elemi iskolai oktatása, kertészeti és háztartási foglalkoztatása és internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 12.

23. Országos Gyermekvédő Liga Surányi Károly József Hadi árva Otthona. Cegléd. Rendeltetése: bárminő felekezetű fiúk elemi iskolai oktatása és úgy ezeknek, mint a középiskolába járó növendékeknek internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 100.

24. Zita róm. kath. Hadiárvaház. Debrecen. Rendeltetése: róm. kath. vallású fiúk internátusi nevelése elemi iskolai és középiskolai tanulmányaik alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 24.

25. Siketnémák államilag segélyezett intézete. Debrecen. Rendeltetése: bárminő felekezetű, épelméjű siketnéma gyermekek gyógypedagógiai oktatása és internátusi nevelése. Az intézetben a szükséghez mérten helyezhetők el növendékek.

26. Országos Protestáns Patronage Egyesület Balogh Dénes Szeretetháza. Dunaalmás, Komárom vármegye. Rendeltetése: ref. vallású fiúk internátusi nevelése és elemi iskoláztatása. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 50.

27. Siketnémák Heves vármegyei államilag segélyezett intézete. Eger. Rendeltetése: bárminő fe-

lekezetű, épelméjű siketnéma gyermekek gyógypedagógiai oktatása és internátusi nevelése. A szerződésileg leköttöt férőhelyek száma 20.

28. Hevesmegyei és Egervidéki Jótékony Nőegylet Árvaháza. Eger. 40 férőhellyel, 6—16 éves fiúk részére. Igénybevételére tárgyalások folynak.

29. Karmelita Nővérek Szent József és Szent Erzsébet Otthona. Erzsébetfalva, Vörösmarty-utca 32. Rendeltetése: róm. kath. vallású- fiúk internátusi nevelése életük 3-ik évétől a középiskola négy alsó osztályának elvégzéséig. A szerződésileg leköttöt férőhelyek száma 10.

30. Szentgyörgymezői „Simor“ Leányárvaház Esztergom (Szentgyörgymező). Fenntartója a Keresztény Szeretet Országos Gyermekvédő Műve, Esztergom. Rendeltetése: róm. kath. leányok internátusi nevelése elemi iskolai és középiskolai tanulmányaik alatt.

31. Szent Anna zárda, Esztergom. Fenntartója a Keresztény Szeretet Országos Gyermekvédő Műve, Esztergom. Rendeltetése: róm. kath. fiúk internátusi nevelése elemi- és középiskolai tanulmányaik alatt. A két intézetben együtt szerződésileg leköttöt férőhelyek száma 100.

32. Giczi háztartási hadiárvaintézet. Gicz, Veszprém megye. Fenntartója gróf Jankovich-Bésán Endréné. Rendeltetése: az elemi iskola 6, vagy a középiskola 2 osztályát végzett, róm. kath. vallású leányok háztartási és gazdasági kiképzése s internátusi nevelése. A kiképzés tartama négy év. Ugyanott svéd rendszerű 2 éves szövőtanfolyam 16—18 éves, r. kath. leányok számára. A szerződésileg leköttöt összes férőhelyek száma 20.

33. Karmelita. Nővérek Mindszentekről Nevezett Szent József Otthona (Vayanum). Gyón, Pest vármegye. Rendeltetése: róm. kath. leányok elemi iskolai oktatása és internátusi nevelése. A szerződésileg leköttöt férőhelyek száma 68.

34. Gyömrádorvárosi róm. kath. leányárvaház.

Győr, Kálvária-utca 18. Rendeltesése: róm. kath. leányok elemi és polgári iskolai oktatása és internátusi nevelés. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 25.

35. Haynald Árvaház. Hajós, Pest vármegye. Fenntartója a kalocsai érseki hatóság, Kalocsa. Rendeltesése: róm. kath. fiúk és leányok internátusi nevelése elemi iskolai tanulmányaik alatt. A leányokat 16-ik életévük betöltéséig foglalkoztatja az intézet. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 32.

36. Kispesti Szent Alajos Társulat árvaháza. Kiserdő; II., Kisfaludi-u. 28. Rendeltesése: 8—12 éves fiúknak, vallásfelekezeti különbségre való tekintet nélküli internátusi nevelése és oktatása. A fiúk 16. életévüknek betöltéséig maradhatnak az intézetben. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 20.

37. Országos Gyermekvédő Liga makói Erzsébet Hadiárvaháza. Makó, Lonovics-sugarút 15. Rendeltesése: bárminő felekezeti leányok, elemi iskolai oktatása, s úgy ezeknek, mint középiskolába járó leányoknak internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 120.

38. Fejér vármegye árvaháza. Martonvásár, Fejér vármegye. Fenntartója a vármegye. Rendeltesése: bárminő felekezeti és lehetőleg a vármegye területéről származó fiúk és leányok elemi iskolai oktatása, kertészeti foglalkoztatása és internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 30.

39. A földművelésügyi m. kir. minisztérium fennhatósága alatt álló mezőhegyesi m. kir. ménésintézet hadiárva lóvász-képző tanfolyama. Mezőhegyes, Csanád vármegye. Rendeltesése: elemi iskolát végzett fiúk gyakorlati kiképzése lovászokká. A növendékek hároméves kiképzés alatt a polgári iskola I—IV. osztályaiból letendő magánvizsgálatra is előkészítetnek. A tanfolyamon 40 növendék helyezhető el.

40. Borsodvármegyei Nőegylet Árvaháza, Miskolc. Rendeltetése: elemi iskolás leánygyermek nevelése. Az intézetben a szükséghez képest helyezhetők el növendékek.

41. Szalay Pálné-féle alapítványi árvaház. Nagykőrös Fenntartója a város. Rendeltetése: elsősorban ref. vallású fiúk internátusi nevelése elemi és középiskolai oktatásuk és tanonckiképzésük alatt. Szerződésileg lekötött férőhelyek száma 25.

42. Fehérkereszt r. kath. leányárvaház. Nagytétény. Rendeltetése: 8—14 éves, r. kath. vallású leányoknak internátusi nevelése és elemi, valamint polgári iskolai oktatása. A leányok 18-ik életévüknek betöltéséig maradhatnak az intézetben. A szerződésileg lejrötött férőhelyek száma 30.

43. Americanum püspöki középiskolai fiúnevelőintézet és székesegyházi árvaház. Pécs. Rendeltetése: róm. kath. vallású, elsősorban pécegyházmegyei illetőségű fiuknak internátusi nevelése részben középiskolai tanulmányaik, részben iparostanongi kiképzésük ideje alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 10.

44. Karmelita Nővérek Szent József és Szent Lőrinc Otthona. Pestszentlőrinc. Rendeltetése: elemi- és középiskolába járó róm. kath. fiúk internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 30.

45. Szociális Missziótársulat Ottokár Hadiárvaháza és gazdasági nőiskolája. Pomáz, Pest vármegye. Rendeltetése: róm. kath. leányok elemi iskolai oktatása, háztartási és gazdasági kiképzése és internátusi nevelése. A háztartási és gazdasági tanfolyam hároméves. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 60.

46. Országos Gyermekekmentő Liga rákoshegyi fiúnevelő-intézete. Rákoshegy, Isaszegi utca 29. Rendeltetése: bárminő felekezetű fiúk elemi iskolai oktatása és internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 59.

47. Clarisseum-nevelőintézete. Rákospalota, Ár-

pád-út. Rendeltelése: 10—14 éves róm. kath. vallású fiúk internátusi nevelése és oktatása (ipari kiképzésük is házon kívül). A fiúk 18. életévüknek betöltéséig maradhatnak az intézetben. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 30.

48. Országos Katolikus Szövetség „Mária Josephinum” Árvaháza. Sopron, Bécsi-u. 9. Rendeltetése: róm. kath. leányok elemi iskolai oktatása, varrásban való foglalkoztatása és internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 50.

49. Siketnémák Sopron vármegyei és Sopron városi államilag segélyezett intézete. Sopron. Rendeltetése: bárminő felekezetű, épelméjű siketnéria gyermekek gyógypedagógiai oktatása és internátusi nevelése. Az intézetben a szükséghez mérten helyezhetők el növendékek.

50. Manninger-ház, Erdei iskola (Sopron város Tüzelésében). Sopron. Rendeltetése: tuberkulózisra hajlamos bárminő felekezetű fiúk és leányok elemi iskolai oktatása és internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 90.

51. Soproni Ágostai Evangélikus Gyülekezet Árvaháza. Sopron. Rendeltetése: ágostai evangélikus vagy református vallású fiúk és leányok internátusi nevelése elemi iskolai tanulmányaik alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 12.

52. Szarvasi ágostai evangélikus hitv. Luther-árvaház. Szarvas. Rendeltetése: ágostai evangélikus vallású fiúk és leányok internátusi nevelése elemi és középiskolai tanulmányaik alatt és kisebb korokban. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 40, melyből 25 a fiúkra, 15 a leányokra esik.

53. Városi árvaház. Szeged Fenntartója Szeged sz. kir. város közönsége. Rendeltetése: bárminő felekezetű fiu- és leánygyermekek internátusi nevelése elemi iskolai tanulmányaik tartama alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 15.

54. Siketnémák államilag segélyezett intézete. Szeged. Rendeltetése: bárminő felekezetű, épelméjű siketnéria gyermekek gyógypedagógiai oktatása és

internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 50.

55. Báró Augusz alapítványi árvaház. Szekszárd. Fenntartója a város. Rendelteste: keresztény vallású fiú- és leánygyermek internátusi nevelése elemi iskolai oktatásuk ideje alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 25.

56. Szociális Missziótársulat Bethánia Otthona. Szikszó, Abauj-Torna vármegye. Rendelteste: róm. kath. vallású leányok elemi iskolai oktatása, további háztartási és gazdasági kiképzése s internátusi nevelése. A háztartási és gazdasági tanfolyam hároméves. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 60.

57. Vasvármegye Árvaháza. Szombathely. Fenntartója: a vármegye. Rendelteste: bárminő felekezetű fiúk és leányok internátusi nevelése elemi- és középiskolai tanulmányaik alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 160, melyből 130 a fiúkra, 30 a leányokra esik.

58. Tuberculosis Ellen Védekező Vasvármegyei Egyesület Erdei iskolája. Szombathely. Rendelteste: tuberkulózisra hajlamos, bárminő felekezetű, elsősorban vasvármegyei illetőségű fiú- és leánygyermek elemi iskolai oktatása és internátusi nevelése. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 32.

59. Karmelita Nővérek Szent József és N. Szent Terézia Otthona. Újpest-Megyer. Rendelteste: róm. kath. vallású fiúk internátusi nevelése elemi iskolai tanulmányaik alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 27.

60. Országos Katolikus Szövetség báró Jeszenszky László hadiárvaháza. Vác, Ilona-utca 1. Rendelteste: róm. kath. vallású, 6—14 éves korú fiúk internátusi nevelése elemi- és középiskolai tanulmányaik alatt. A szerződésileg lekötött férőhelyek száma 40.

61. Siketnéma fiúk és leányok foglalkoztató intézete. Vác, Pest vármegye. Rendelteste: siketnémaintézeti kiképzésben már részesült fiúk és leányok

nyok gyakorlati kiképzése a szövézetben és asztalosiparban internátusi nevelésük mellett. Az intézetben a szükséghez képest helyezhetők el növendékek.

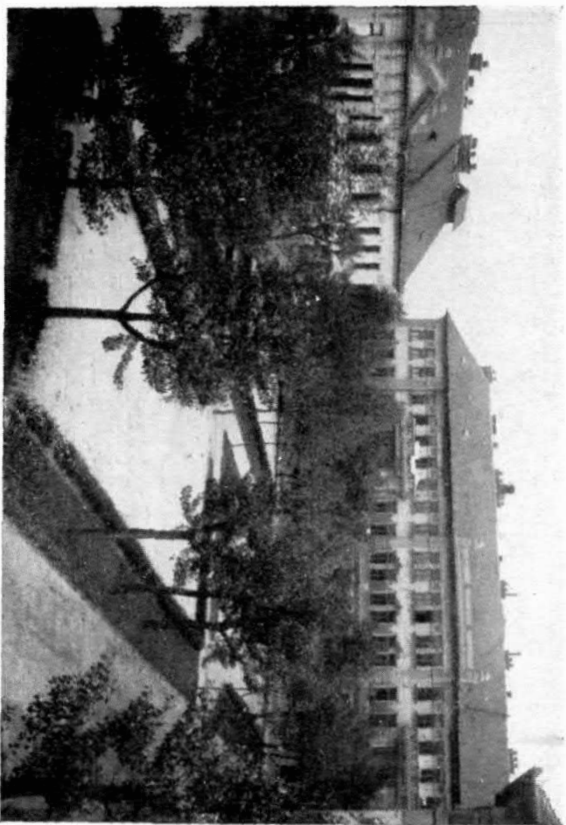
Mindezekbe az intézetekbe és tanfolyamokra felvételért a népjóléti- és munkaügyi m. kir. miniszter úrhoz kell fordulni, aki a megüresedő helyekre minden iskolai év vége felé a legszélesebb körben pályázatot hirdet.

Hogyha ebben a kis füzetben ismertetett intézkedések és intézetek meghozzák azt a gyümölcsöt és azt az eredményt, melyért áldozatkész és megértő kormányunk megalkotta azokat, úgy teljesedésbe fog menni mindnyájunknak álma, kívánsága, vágya és óhaja, mindnyájunknak életcélja, akik az örök emberszeretet igaz szolgái vagyunk és akarunk lenni: meg fogunk menteni és a jobb magyar jövő számára hasznos, egész emberré fogunk nevelni minden csecsemőt, kisdedet és gyermeket!

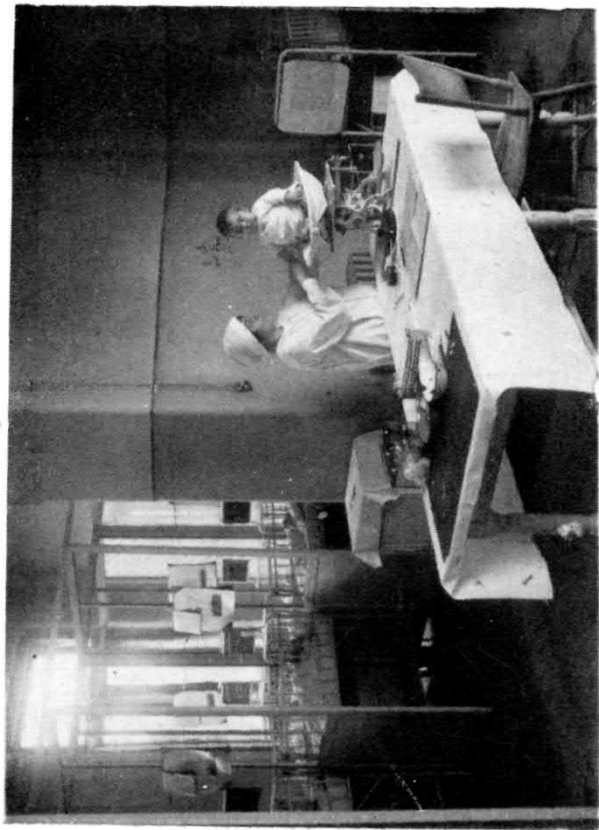
**Képek
a gyermekvédelmi és hadiárva-
gondozási intézetekről.**

M. kir. állami gyermekmenhely. Budapest.

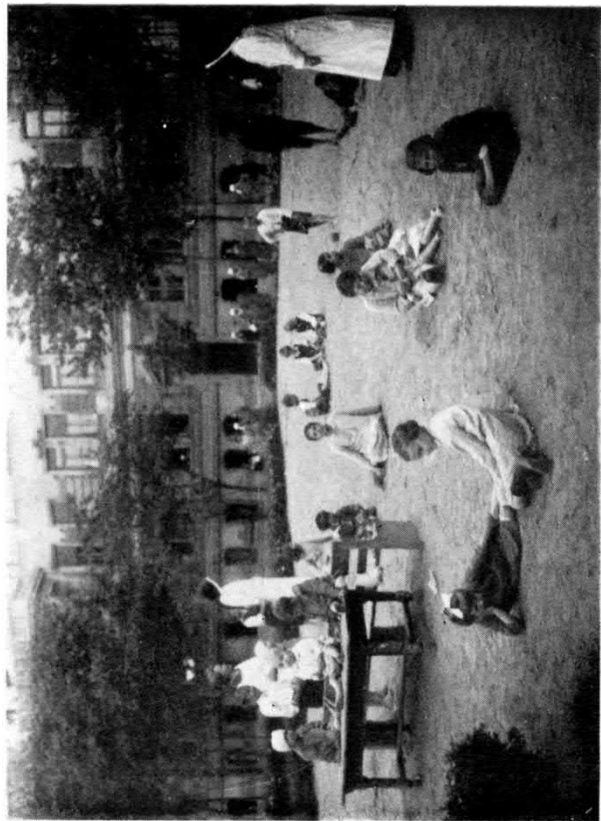
M. kir. Állami Gyermekmenhely. Budapest.

M. kir. állami gyermekmenhely. Budapest.

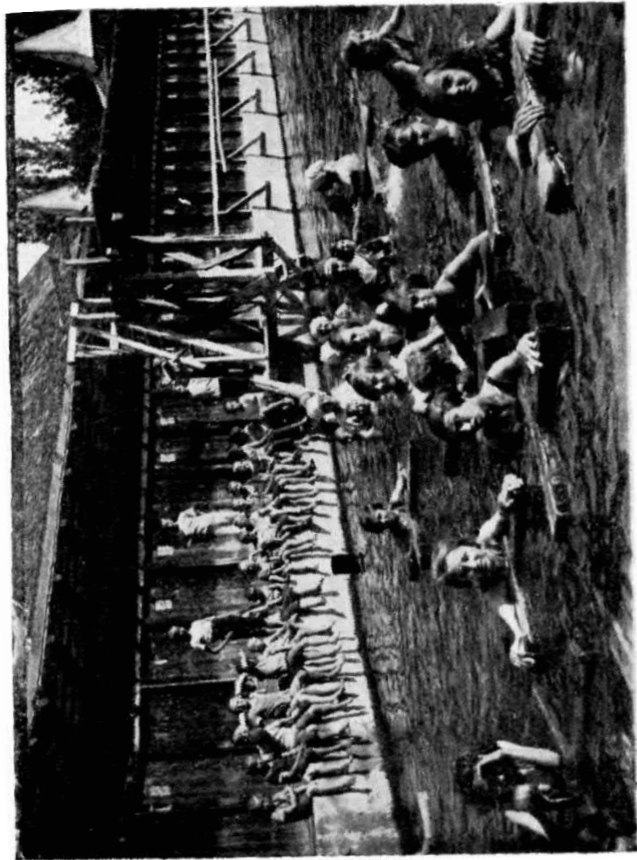
M. kir. állami gyermekmenhely. Budapest.

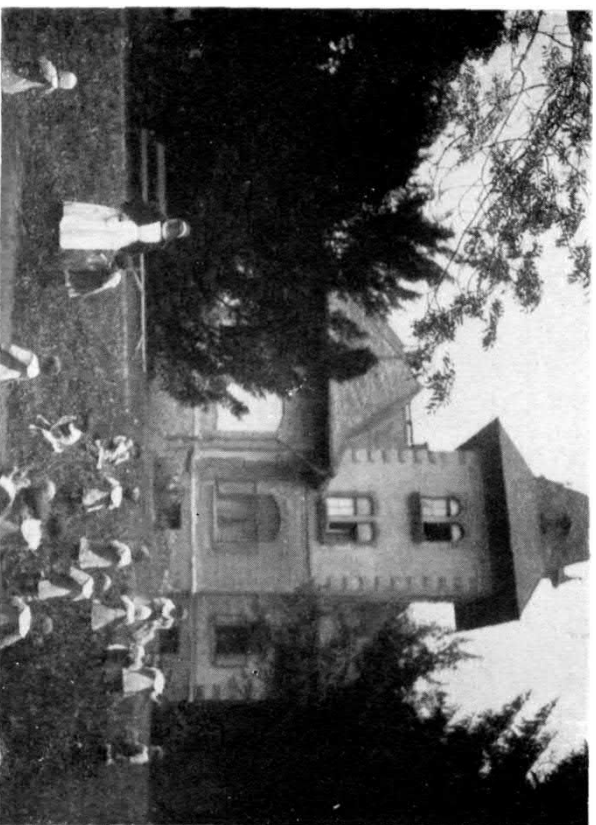
M. kir. állami gyermekmenhely. Budapest.

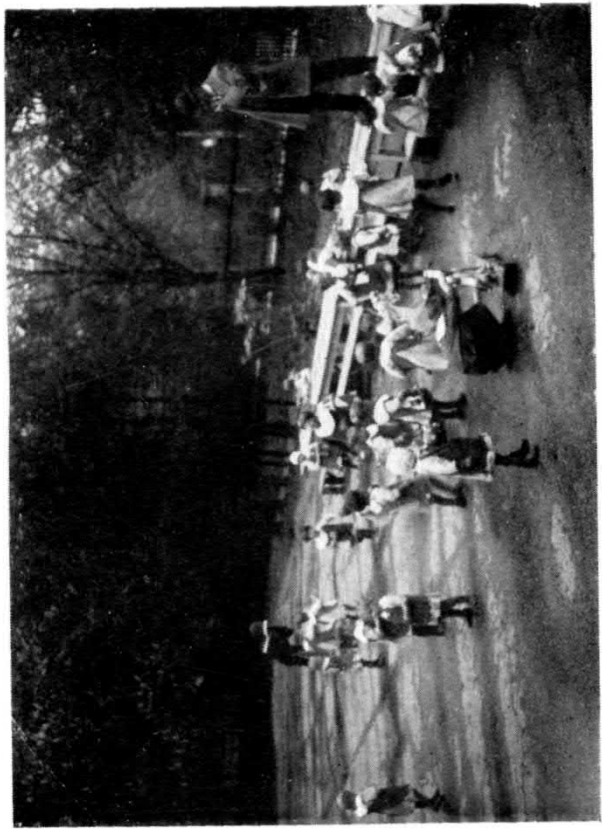
M. kir. állami gyermekmenhely, Budapest.

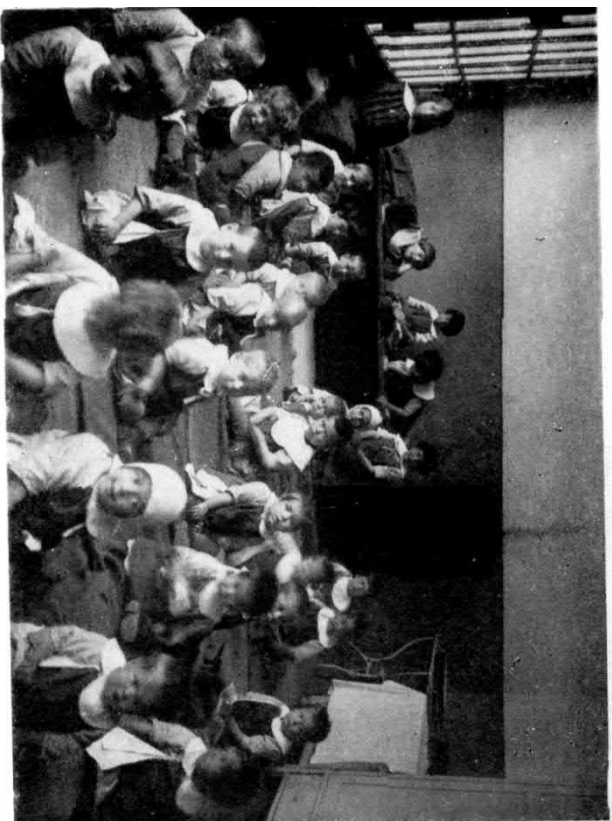
M. kir. állami gyermekmenhely. Budapest. (Egri nyaraltatás.)

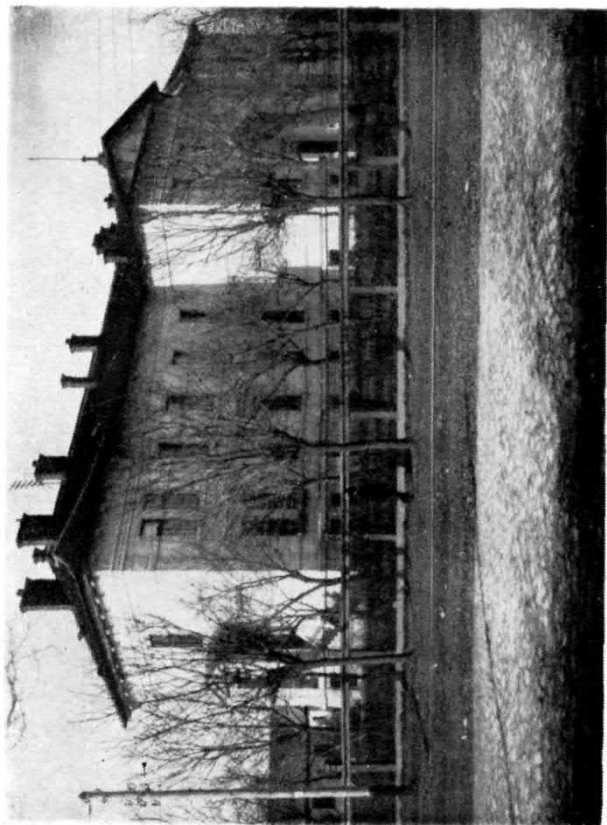
M. Kir. állami gyermekmenhely hűvösölgyi üdülője (gyermek-otthona),
Budapest.

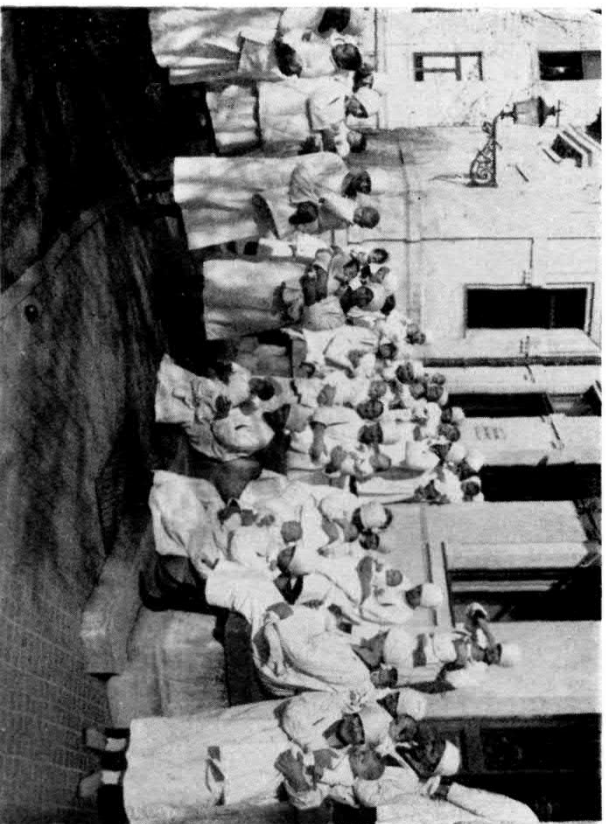
M. kir. állami gyermekmenhely hűvösvölgyi üdülője (gyermek-otthona).
— Budapest.

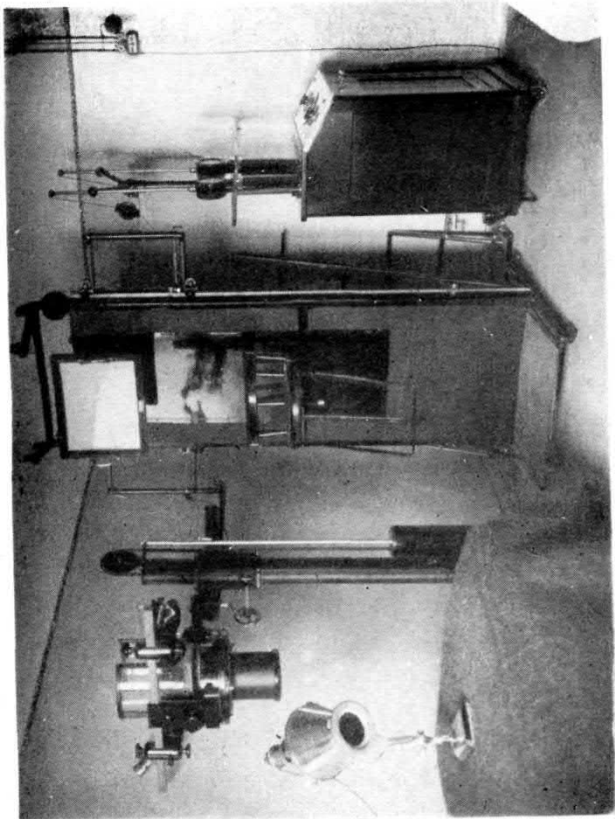
M. kir. állami gyermekmenhely hűvösvölgyi üdülője (Gyermek-otthona)

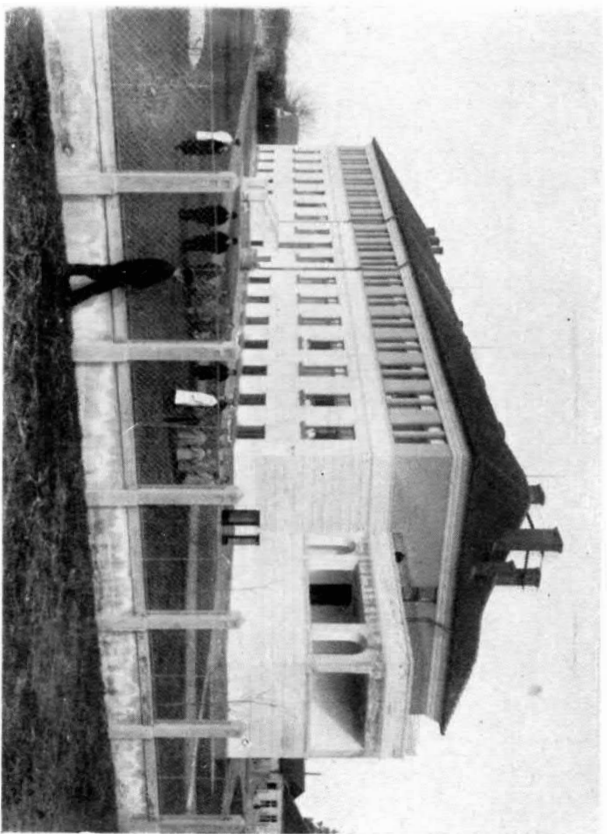
M. kir. állami gyermekmenhely. Debrecen.

M. kir. állami gyermekmenhely. Debrecen

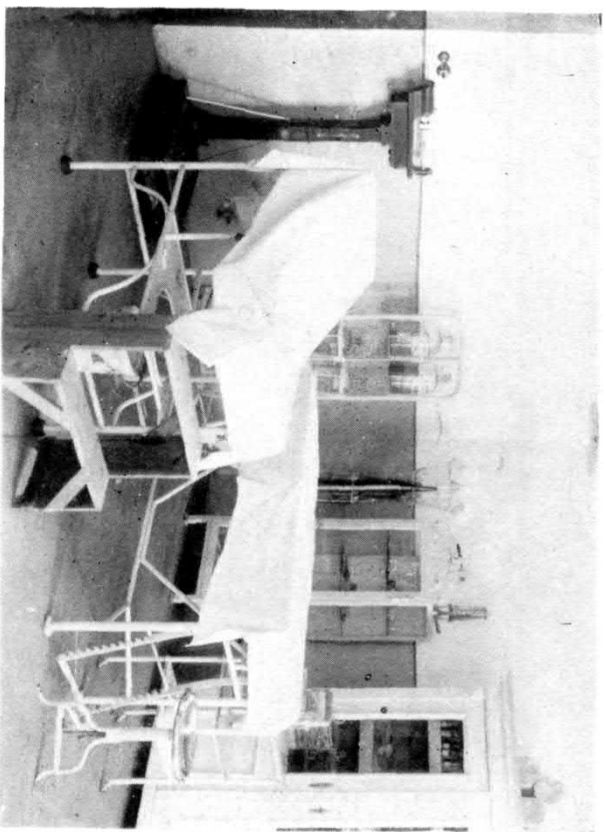
M. kir. állami gyermekmenhely. Debrecen

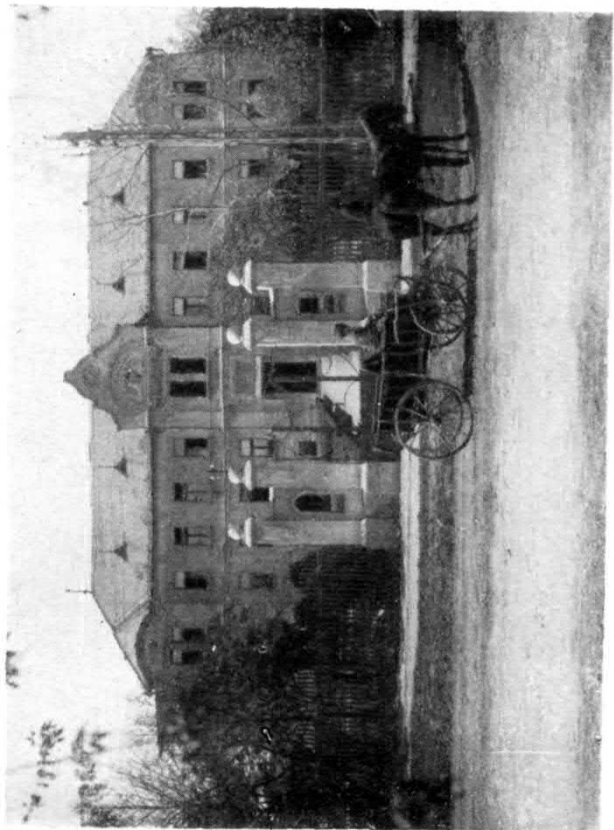
M. kir. állami gyermekmenhely. Gyula.

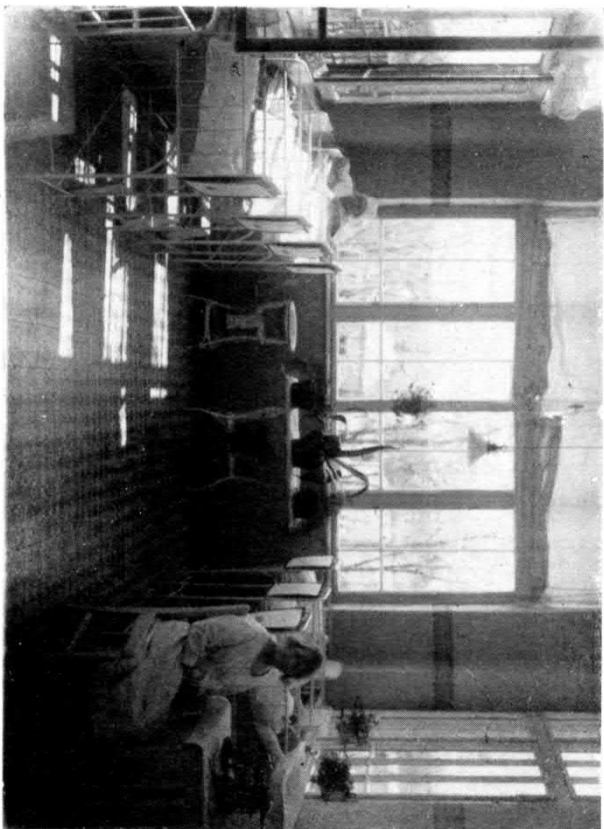
M. kir. állami gyermekmenhely. Gyula.

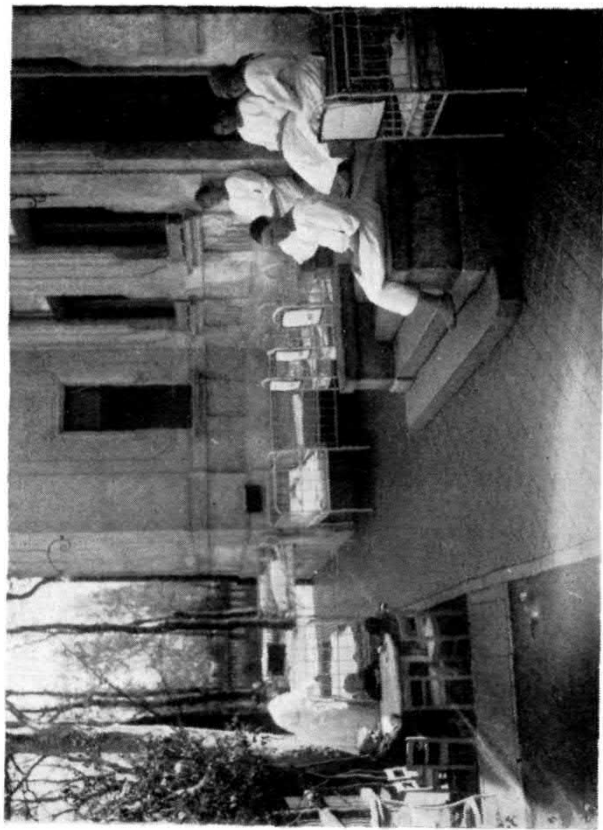
M. kir. állami gyermeknehely. Gyula.

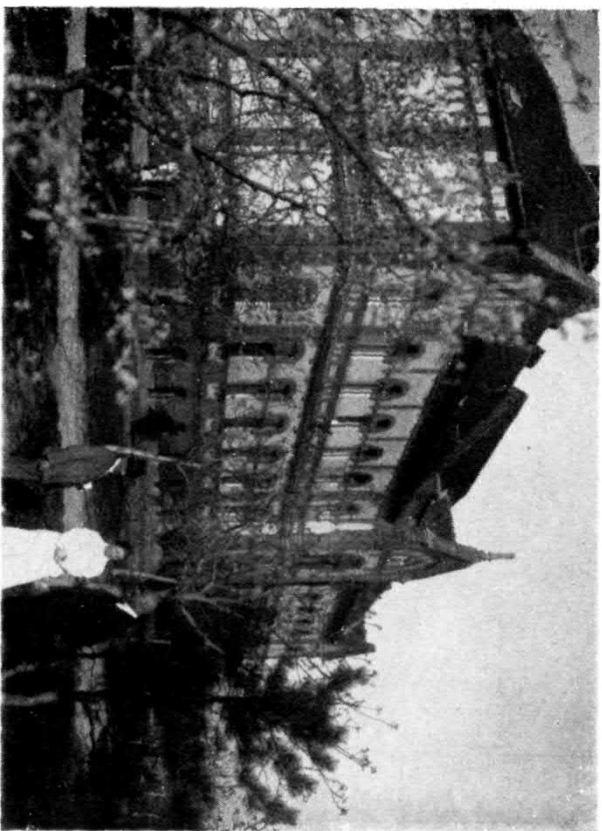
M. kir. állami gyermekmenhely. Kecskemét.

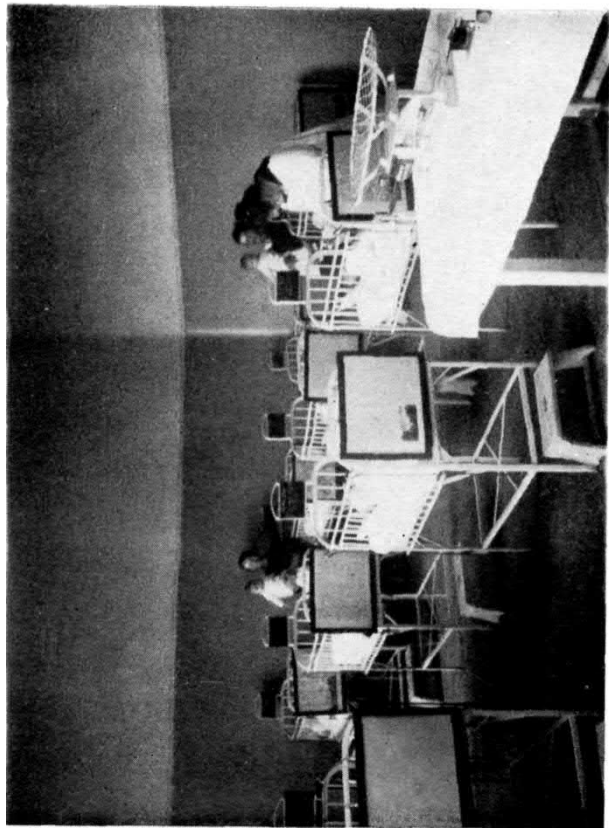
M. kir. állami gyermekmenhely. Kecskény.

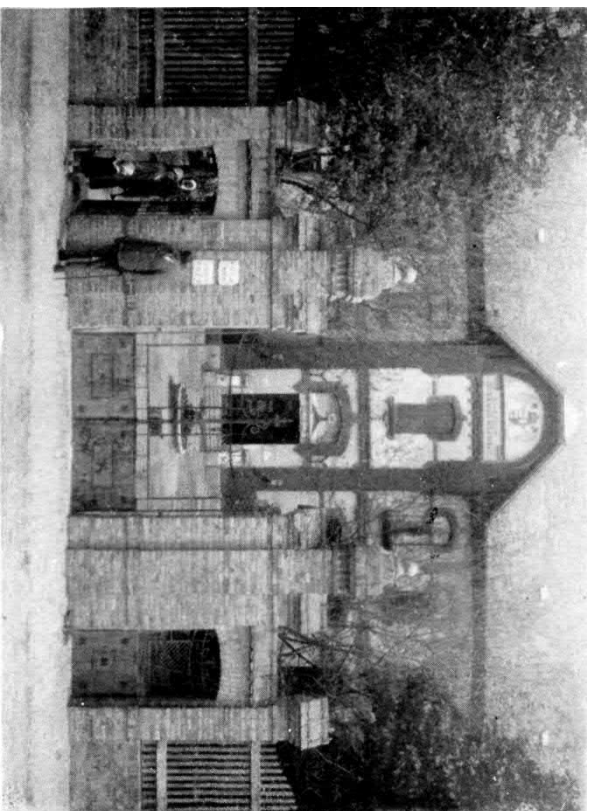
M. kir. állami gyermekmenhely. Kecskemét.

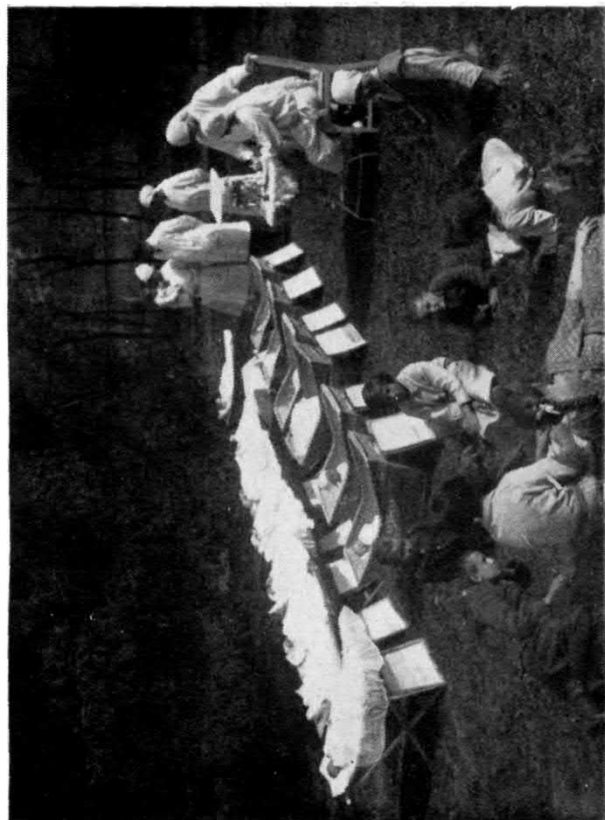
M. kir. állami gyermekmenhely. Pécs.

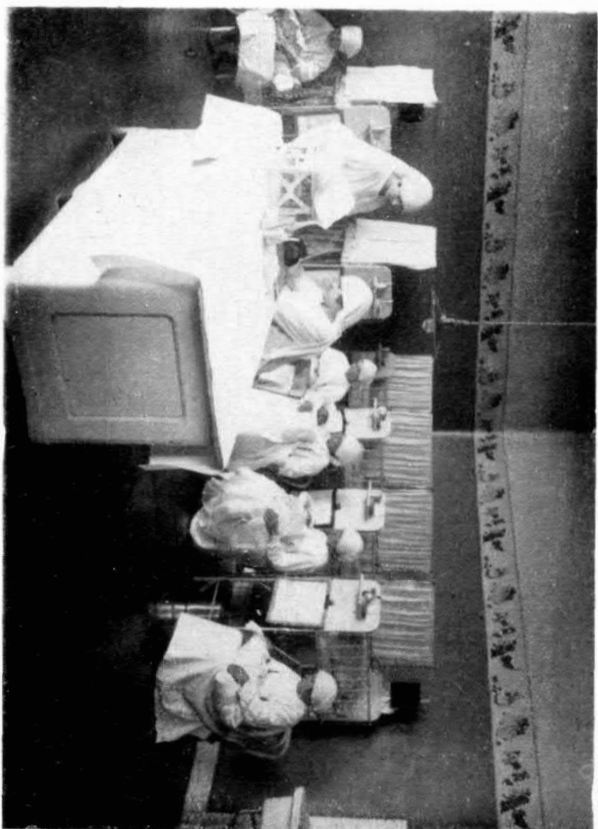
M. kir. állami gyermekmenhely. Pécs.

M. kir. állami gyermekmenhely. Szeged.

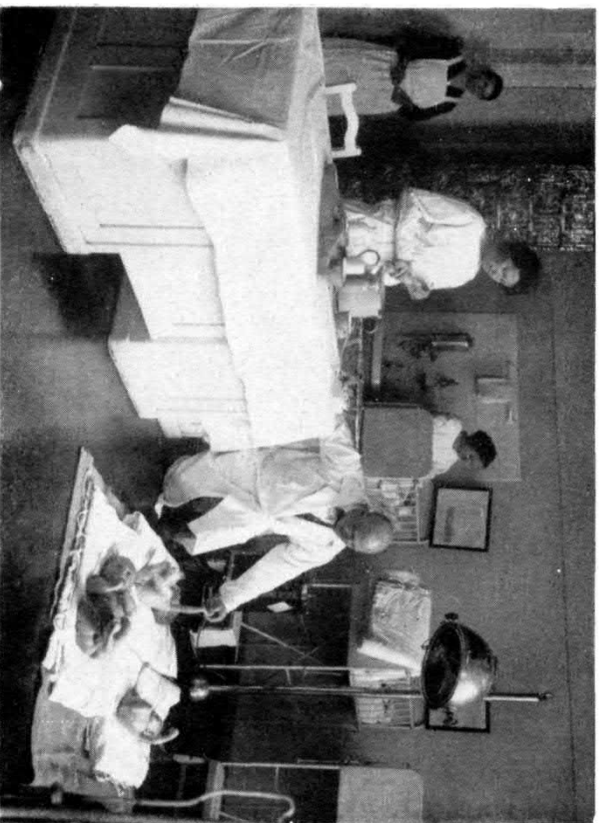
M. kir. állami gyermekmenhely. Szeged.

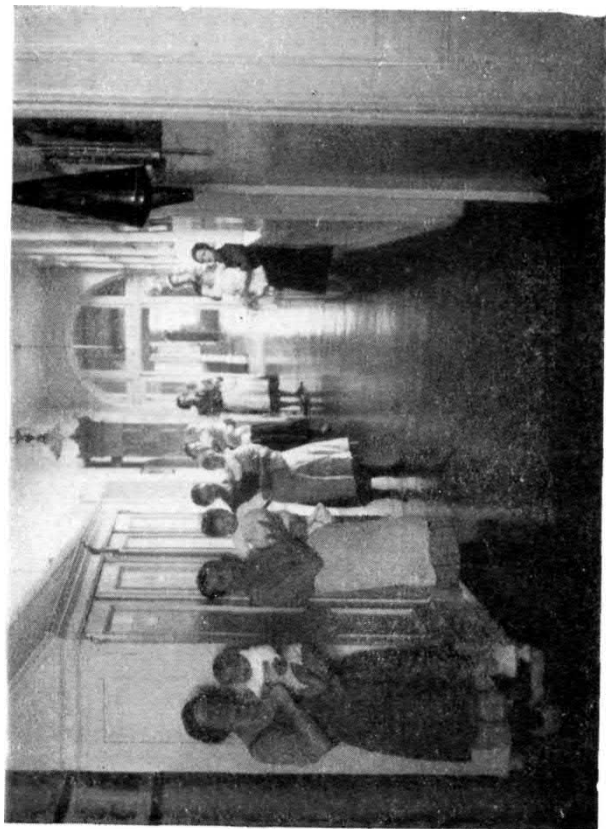
M. kir. állami gyermekmenhely. Szeged.

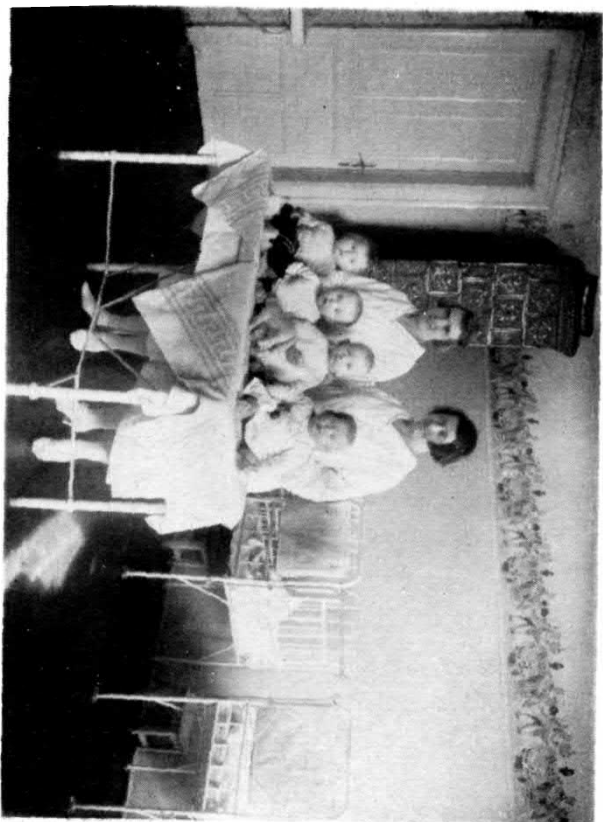
M. kir. állami gyermekmenhely. Szombathely.

M. kir. állami gyermekmenhely. Szombathely

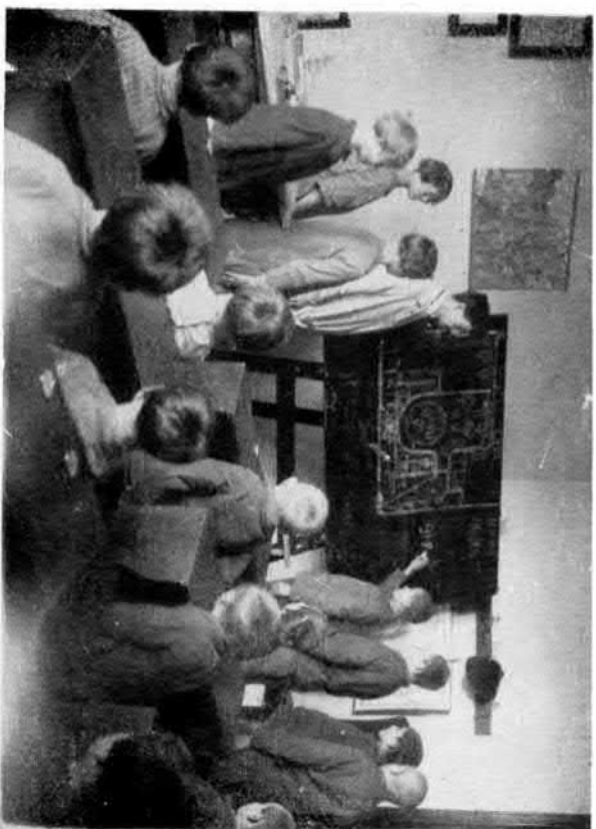
M. kir. állami gyermekmenhely. Szombathely.

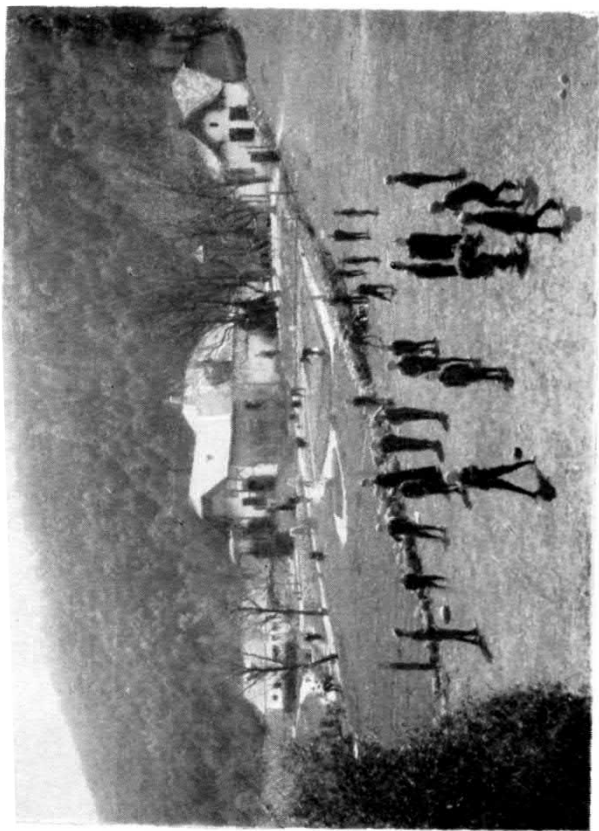
M. kir. altamú gyermeknehely, Veszprém.

Báktsvármegyei Pártfogó-Egyesület gyógypedagógiai intézete, Gyula

Békésvármegyei Partifogó-Egyesület Gyógypedagógiai Intézete. Gyula.

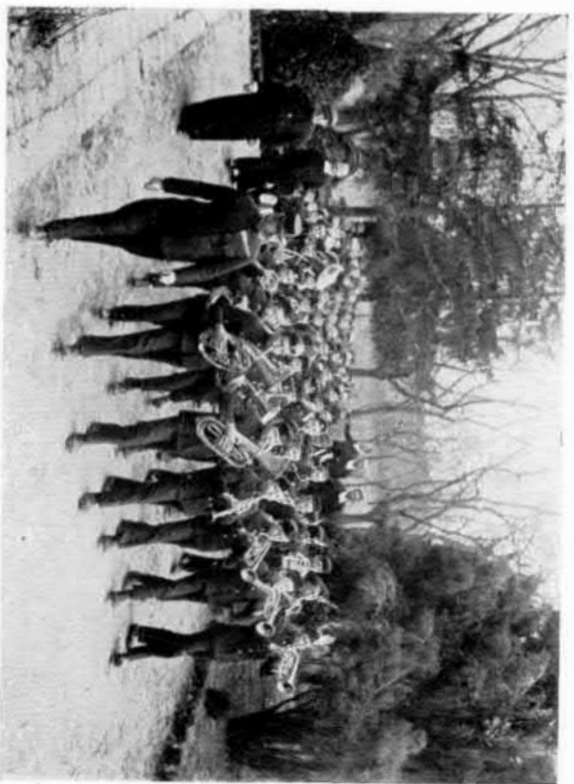
Áth. Patronage Egyesület „Mária oltalma“ fiúnevelőintézte, Visegrád.

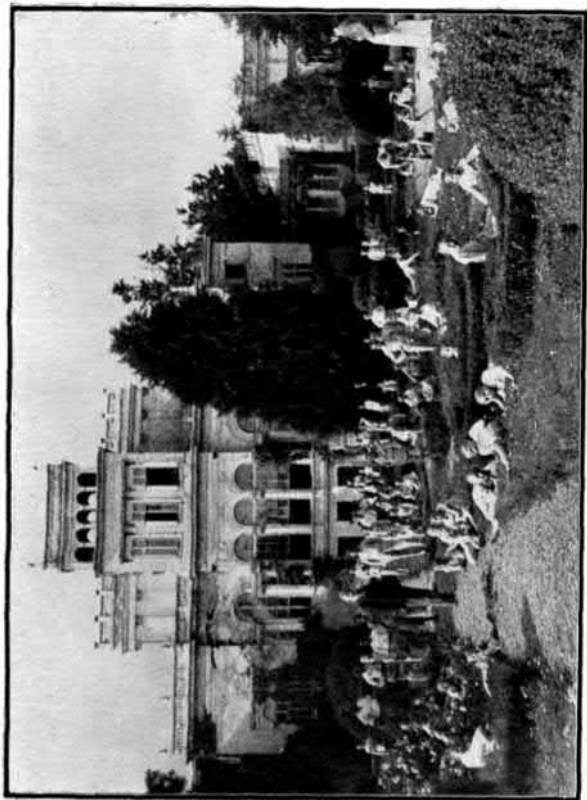
káth. Patronage Egyesület Beniczky fiu-otthona. Hornok (Szolnokm.)

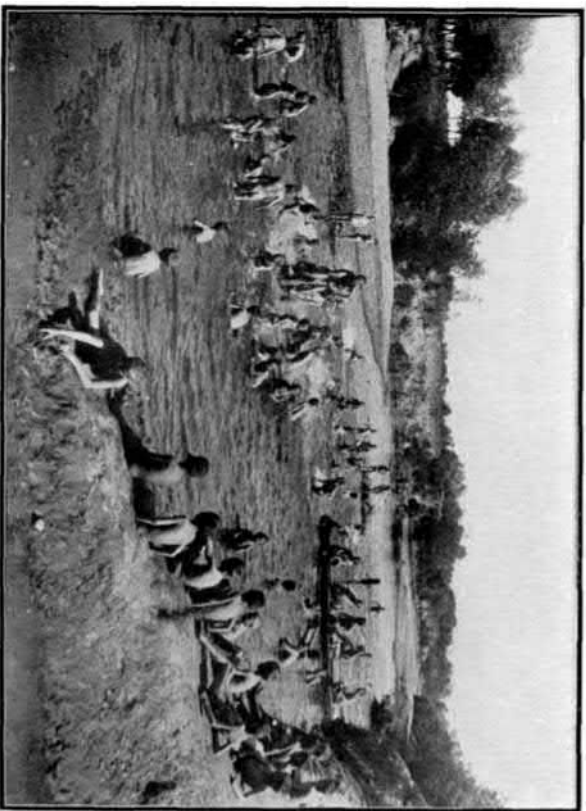
Kath. Patronage Egyesület Beniczky fiú-otthona. Homok, Szolnok m

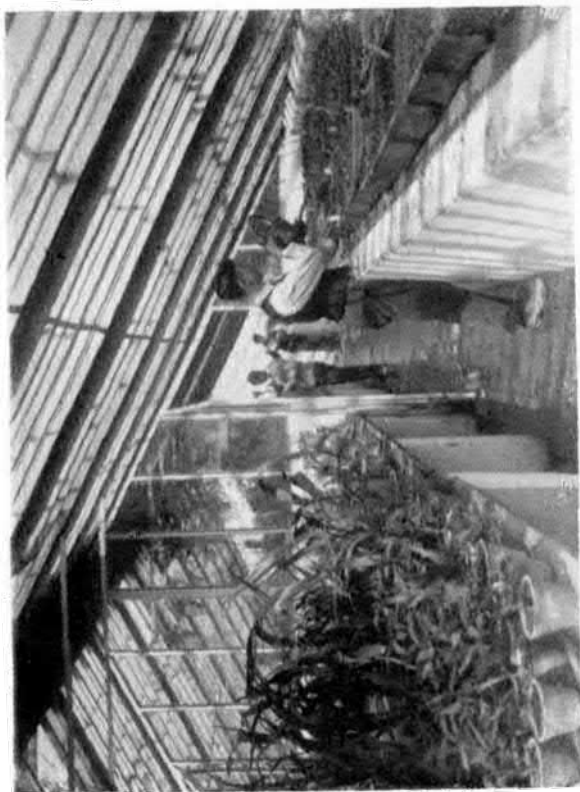
Káthi Patronage Egyesület focisportosa. Hornok. (Szolnok m.)

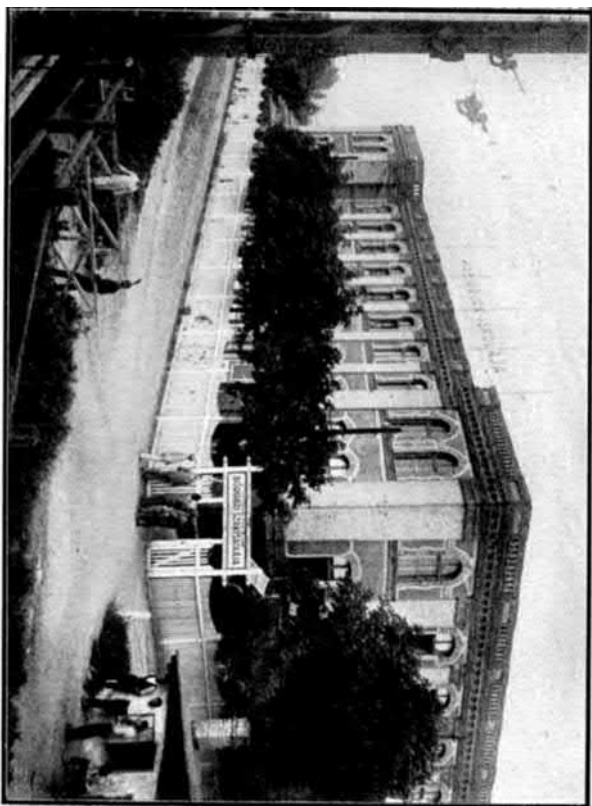
M. kir. hadiárvaintézet, Kervár.

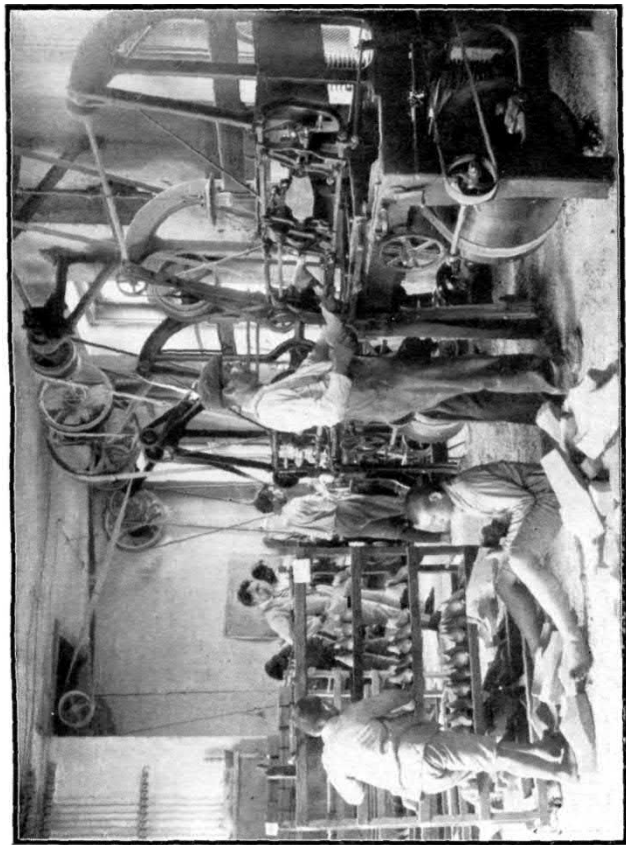
M. k. r. hadiarvántézet, Ikervár.

M. kir hadiárvaintézet, Ikervár.

Hadiárvák m. kir. állami börtöriparti szakiskolája. Vác.

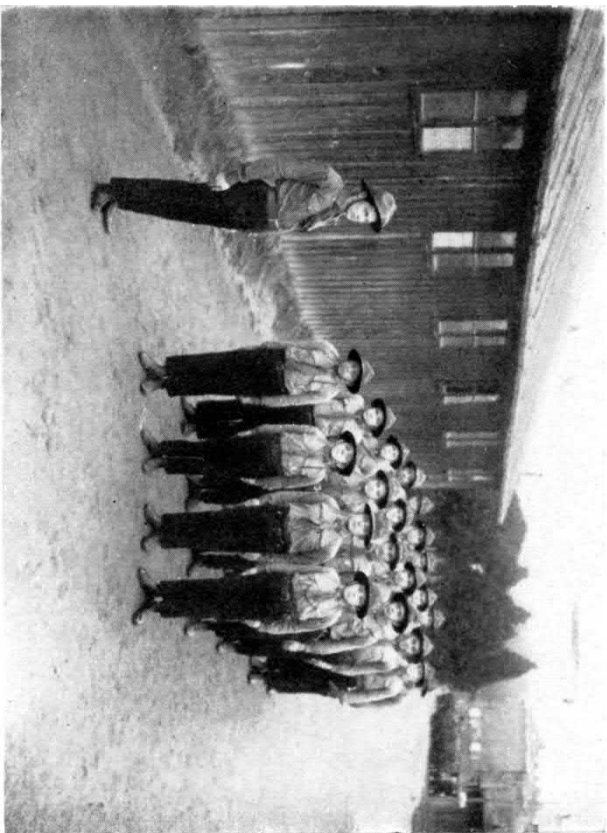
Hadiártyák m. kir. állami bőripari szakiskolája, Vác

Hadiárvaék m. kfr. állami hőipari szakiskolája. Vác

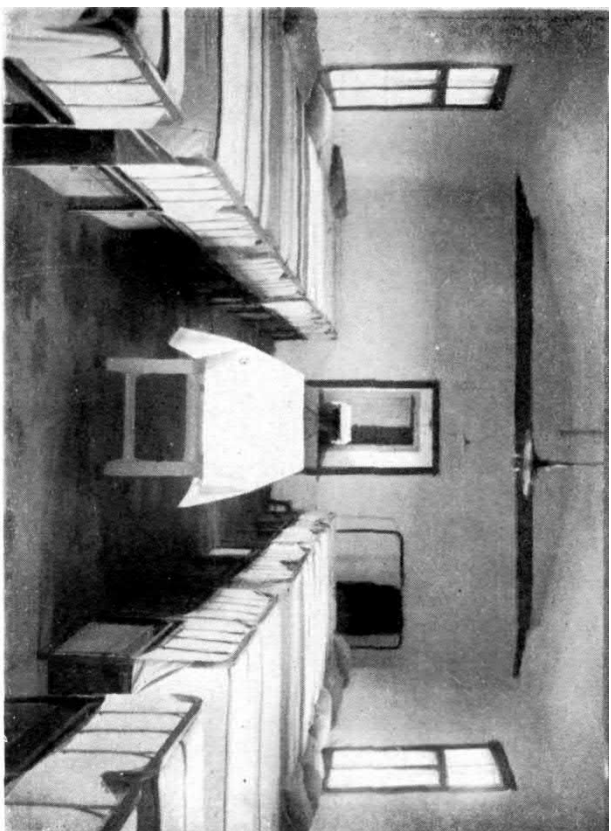
Hadiárvák m. kir. állami bőripari szakiskolája, Vác.

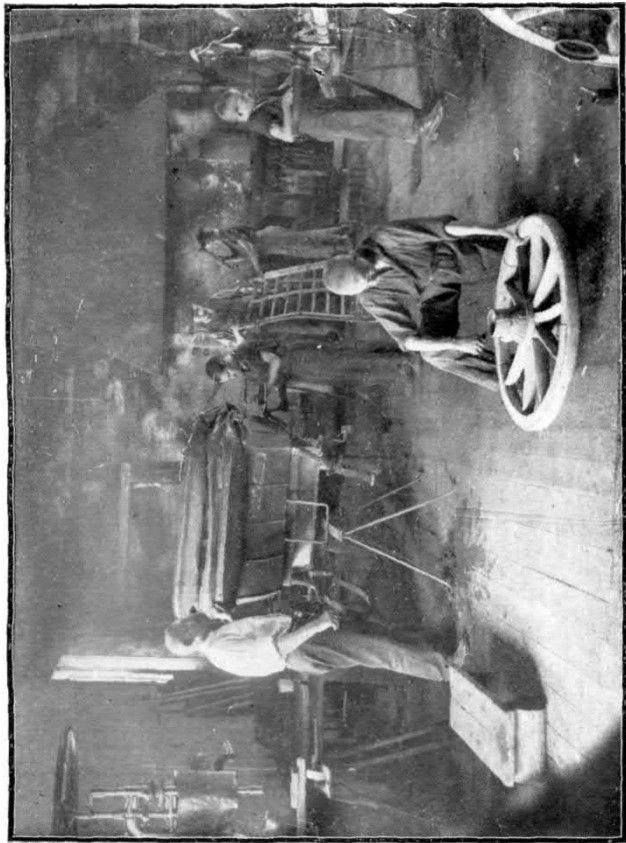
M. kir. hadárvaimlézet, Székeshérvár.

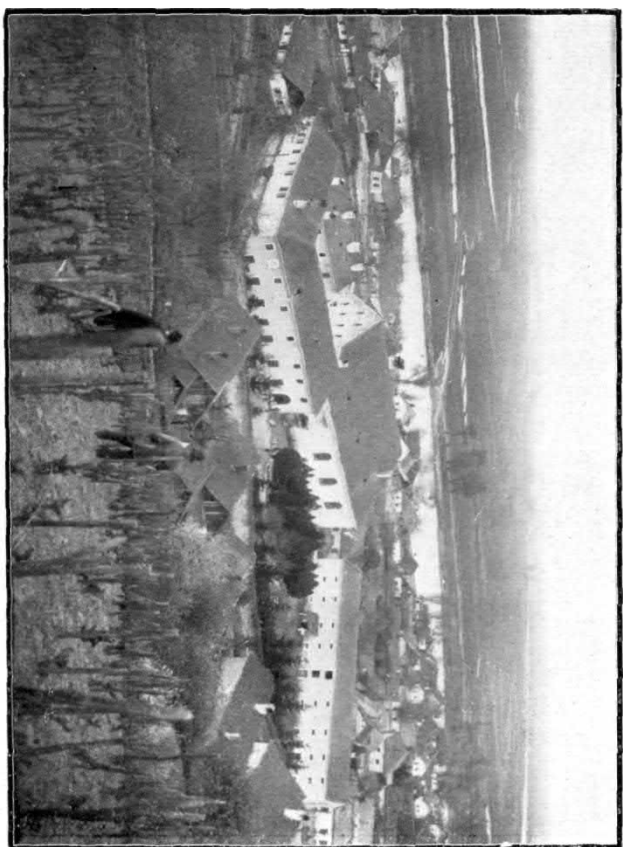
M. kir. hadjárvaosztály, Székesfehérvár.

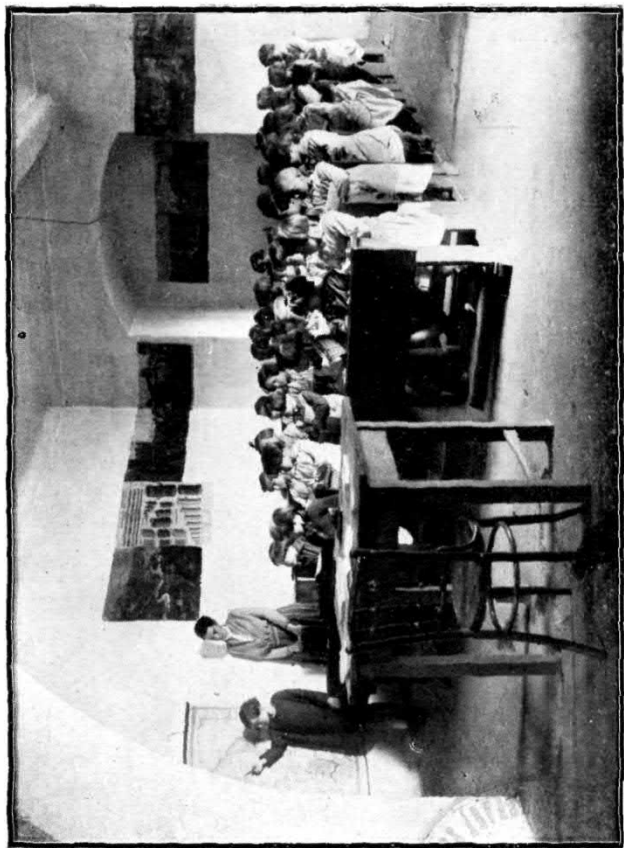
M. kir. hadifőorvoslóház. Székesfehérvár.

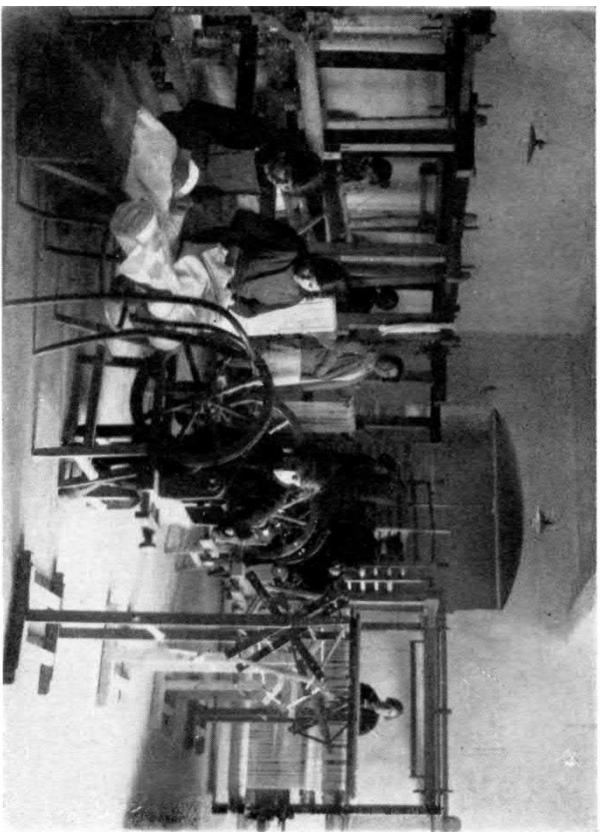
M. kir. hadiárvaintézet. Székesfehérvár.

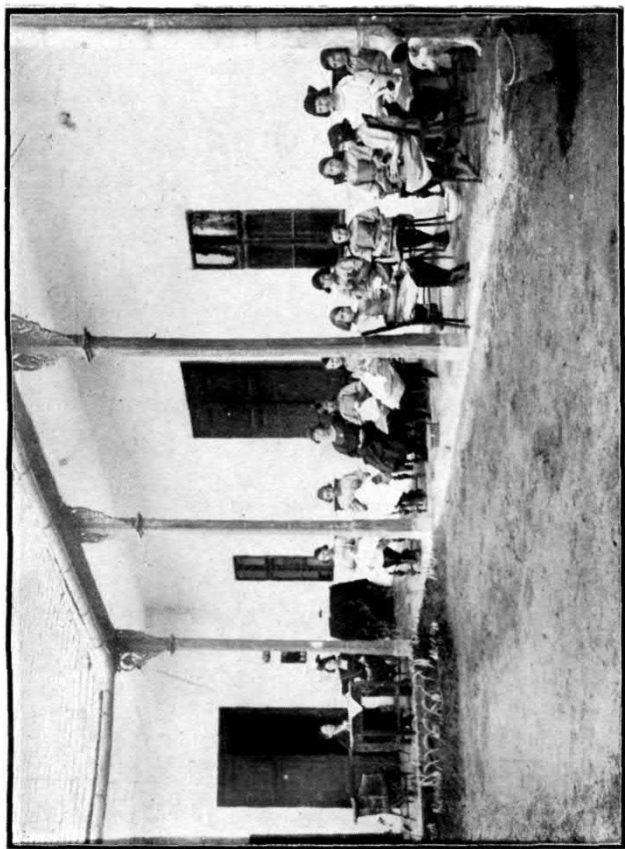
M. Kir. Hadárvanyintézet Tokaj.

M. kir. hadiárva-intézet, Tokaj.

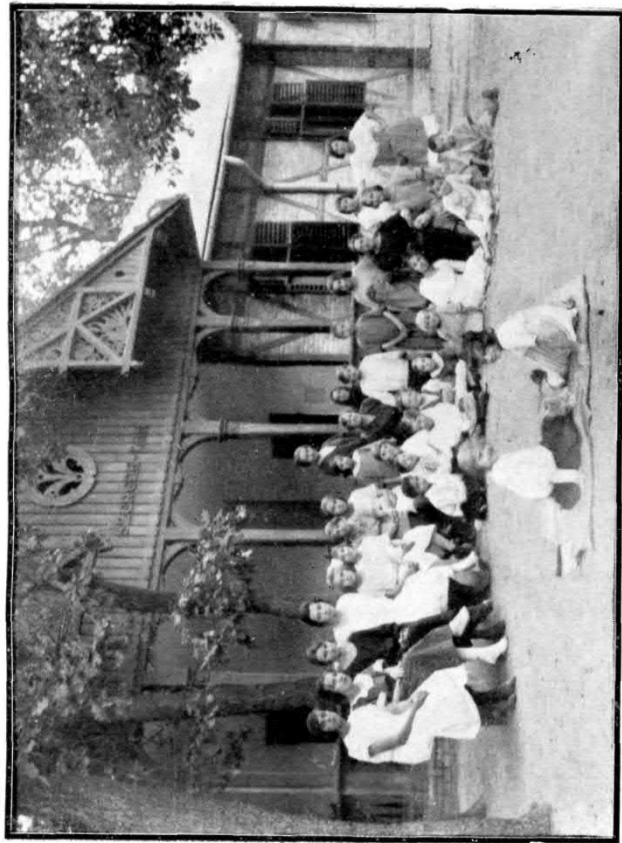
M. kir. hadiárva-intézet, Tokaj.

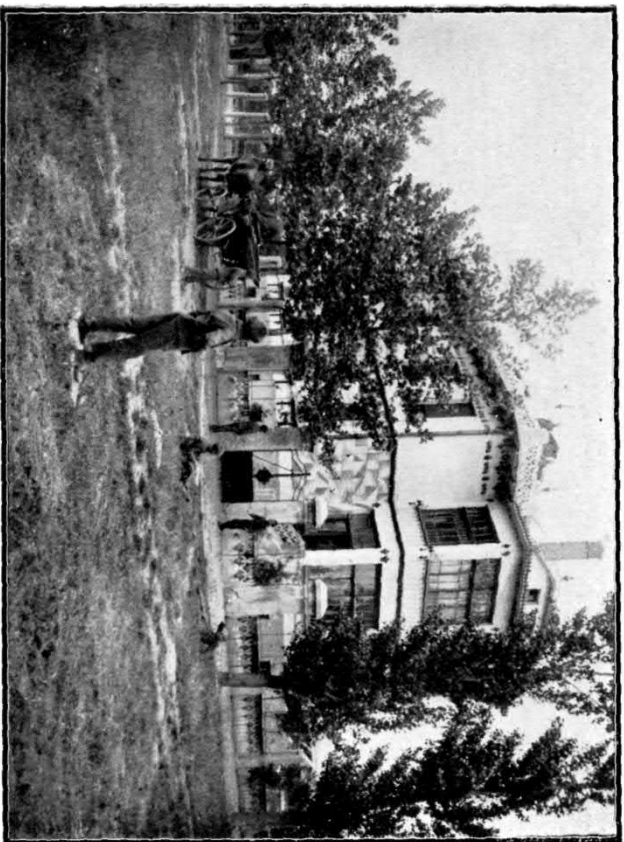
Alapítványi Erzsébet árvaház, Nyiregyháza.

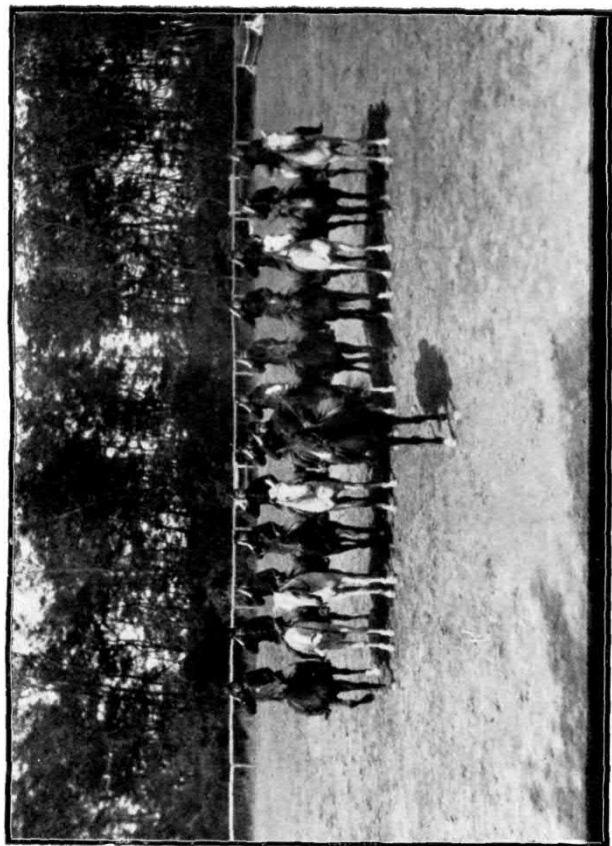
Alapítványi Erzsébet árvaház. Nyíregyháza.

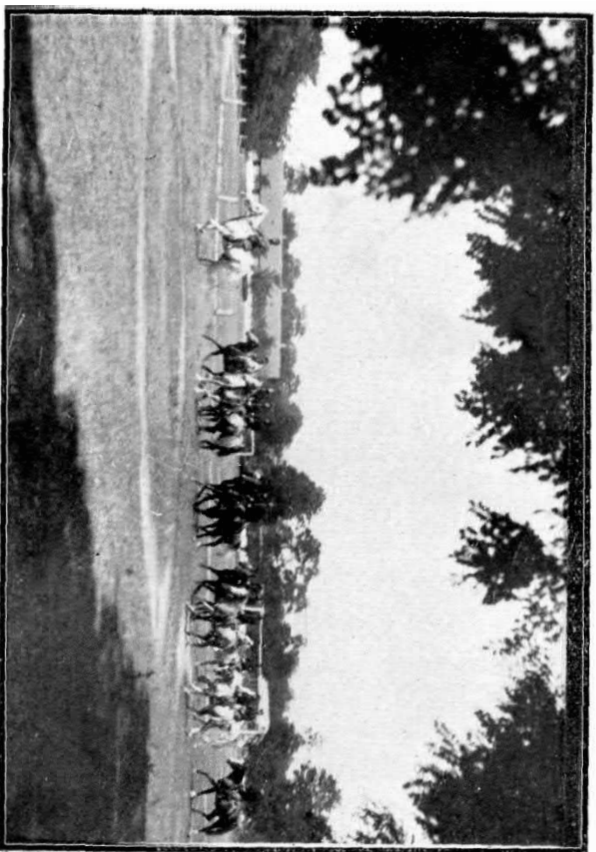
Alapítványi Erzsébet árvaház, Nyiregyháza. (Sóstófürdői nyaraltatás.)

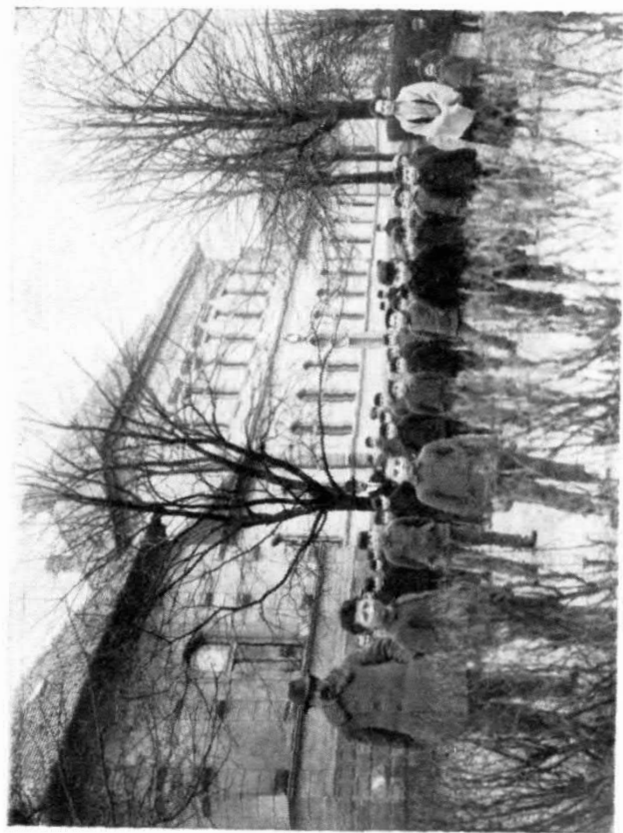
Szilágyi Dezső fuhadárva-internátus, Vác.

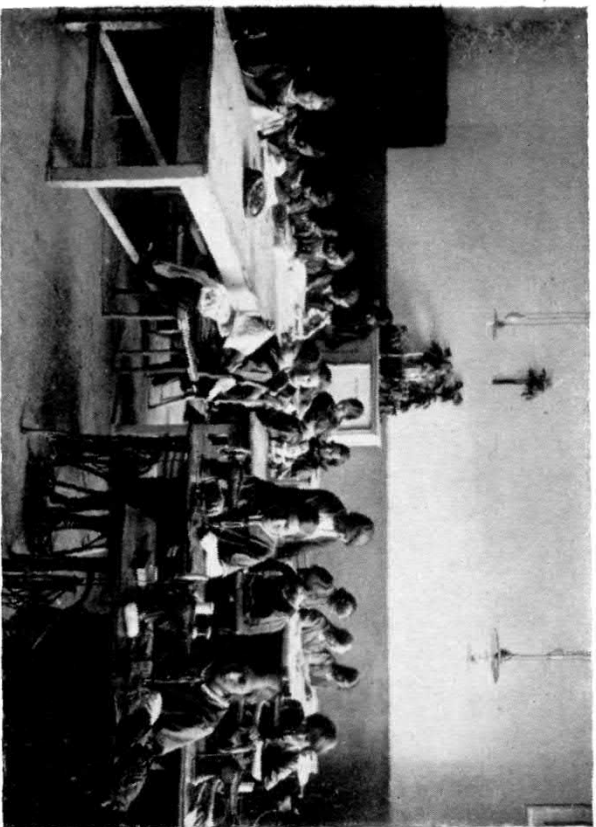
M. kir. ménesintézet hadiárva-lovaszképző tanfolyama. Bábolna-puszta.
(Komárom megye.)

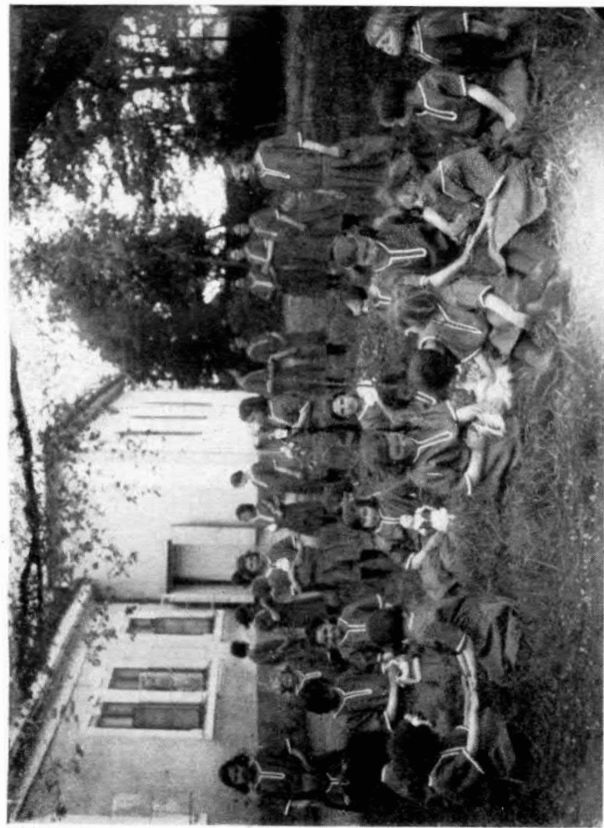
M. kir. méneshívezet hadiarva-lovászképző tanfolyama Bábolna-puszta
(Komárom megye.)

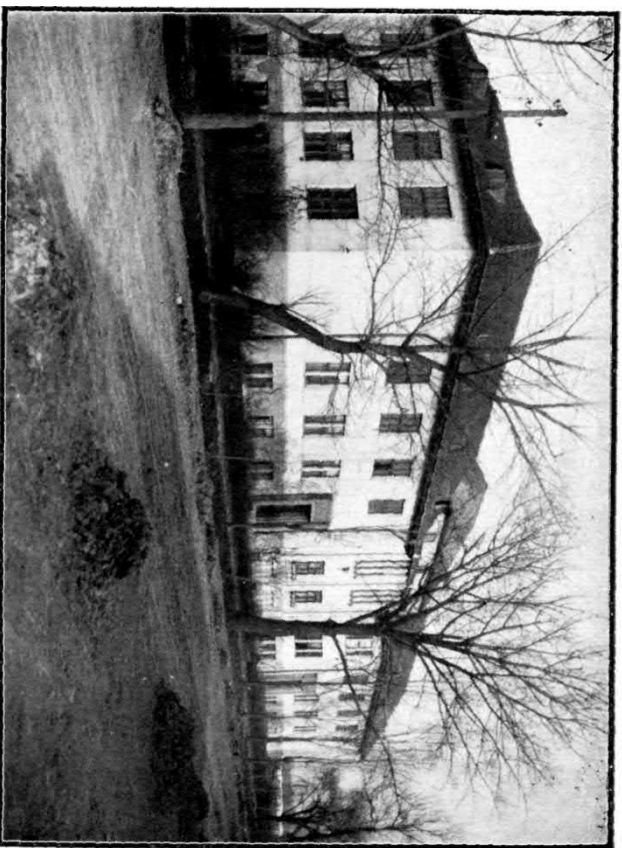
Fejér vármegye árvaháza, Martonyvásár

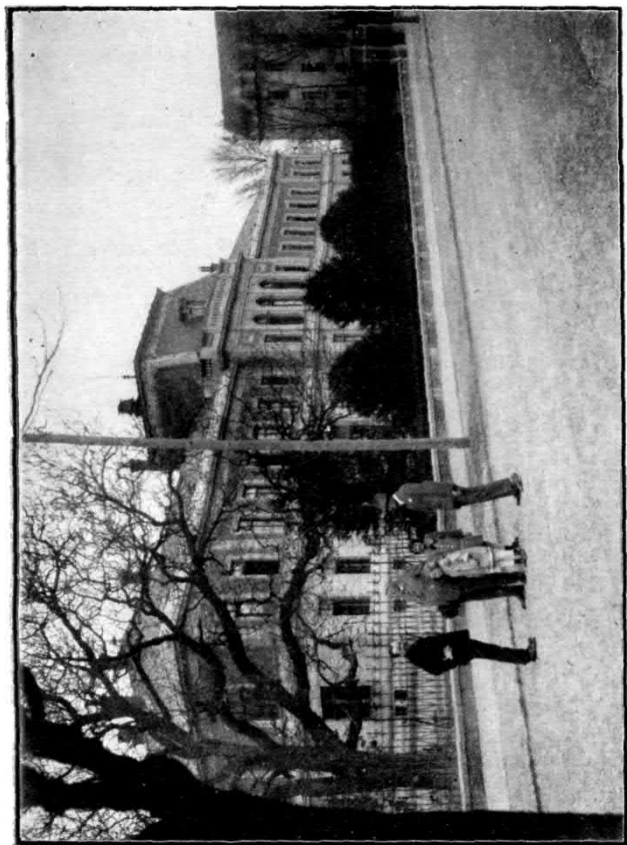
Szociális Misszióársulat Bethánia Otthona. Szükszó.

Szociális Missióársulat Bethánia Otthona, Szikszó.

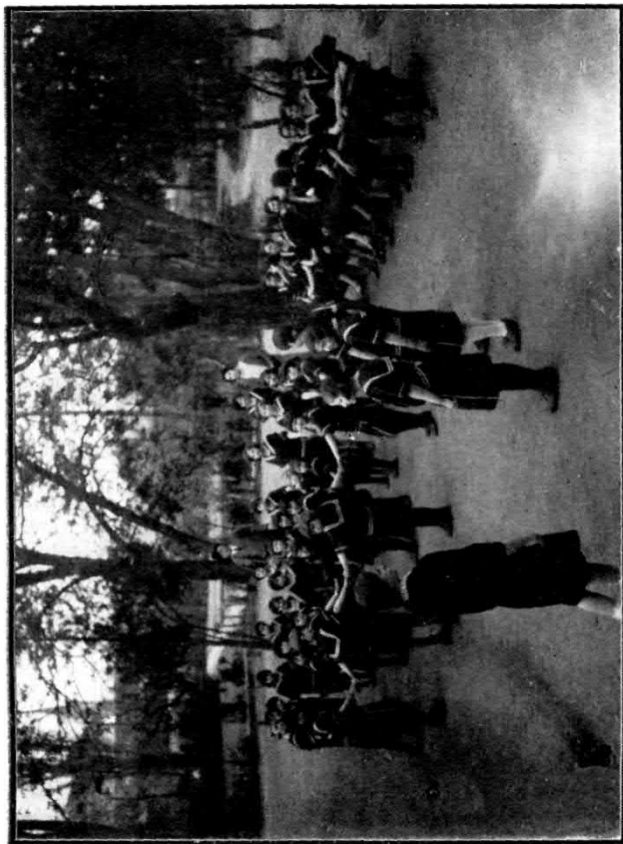
Orsz. Gyermekvédő Liga Surrányi Károly József hadikórháza.
Czegföld.

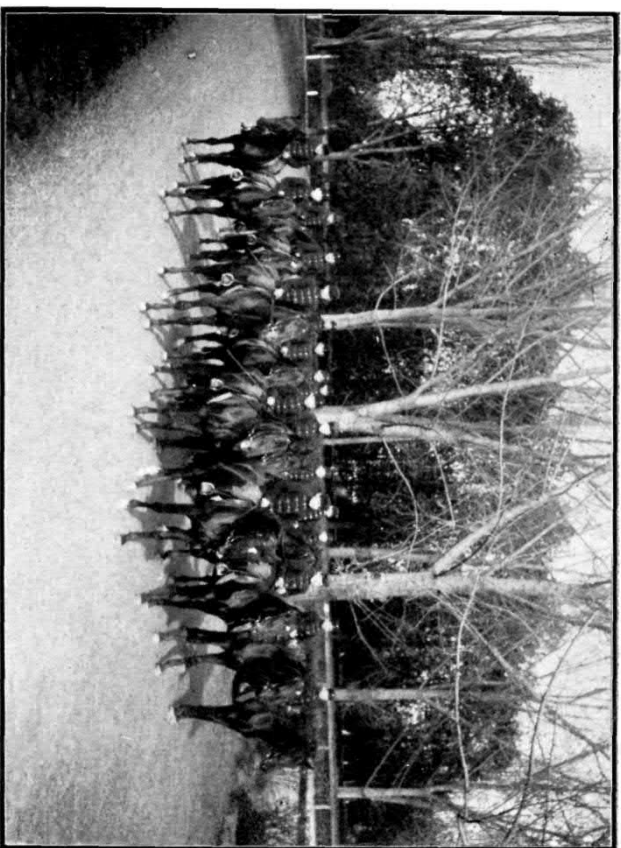
Vasvármegye árvaháza. Szombathely.

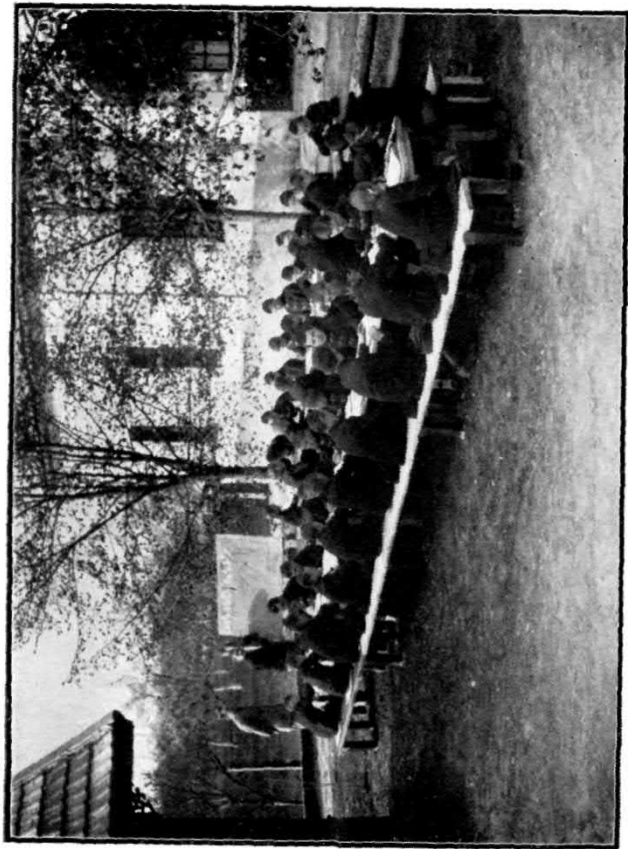
Vasvártmegye árvaháza, Szombathely.

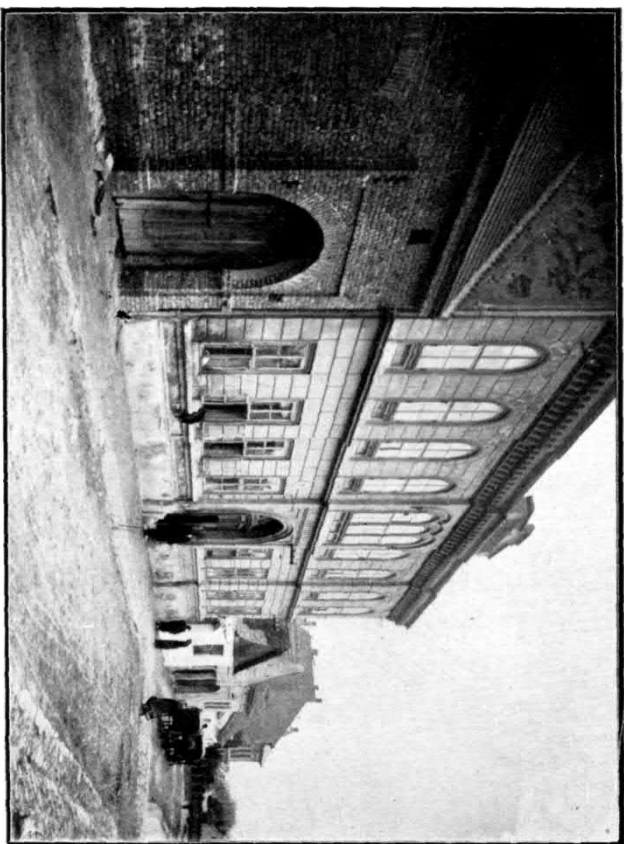
Vasvármegye árvaháza. Szombathely.

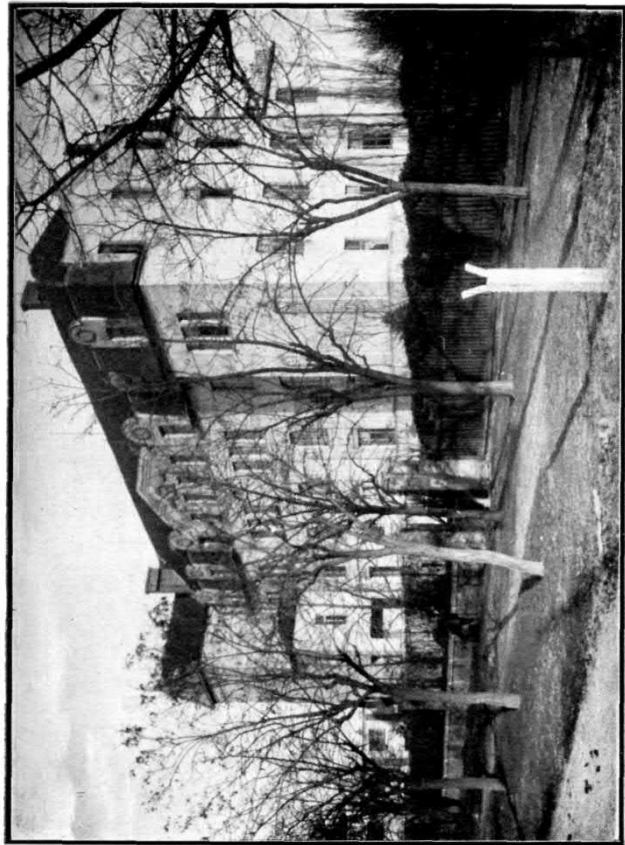
M. kir. ménestézet hadárva lovászképző-tanfolyama. Mezőhegyes.

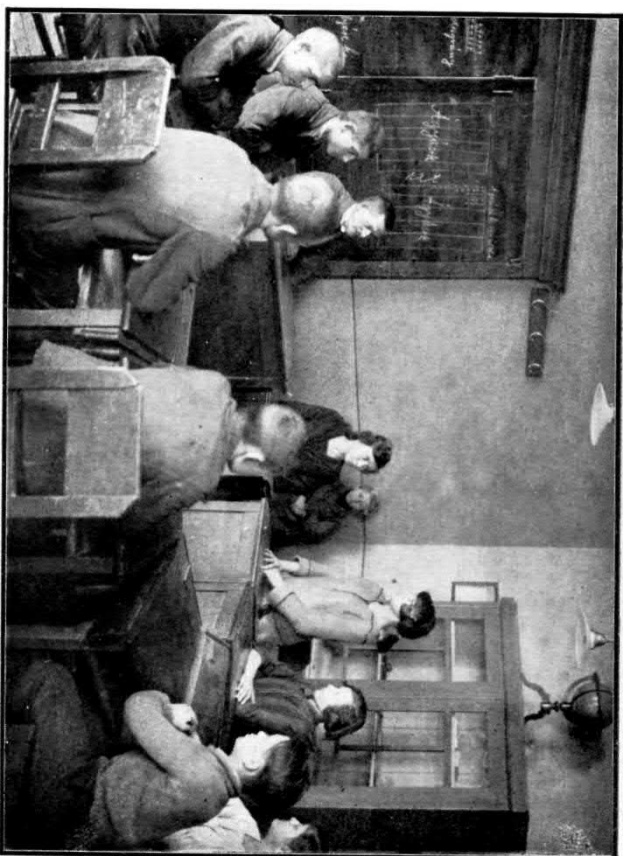
M. kir. ménesintézet hadiárva lovászképző-tanfolyama. Mezőhegyes.

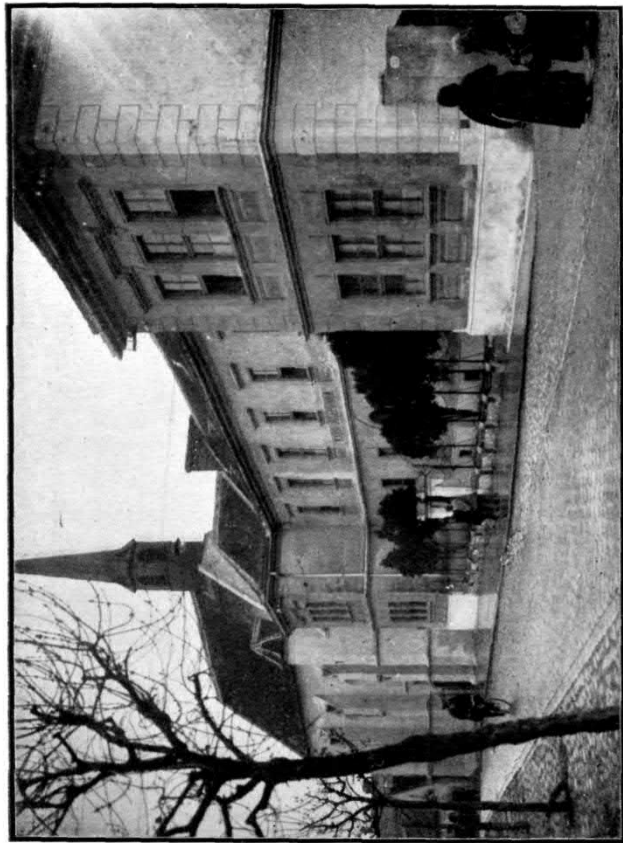
Soproni ágostai evangélikus gyülekezet árvaháza. Sopron.

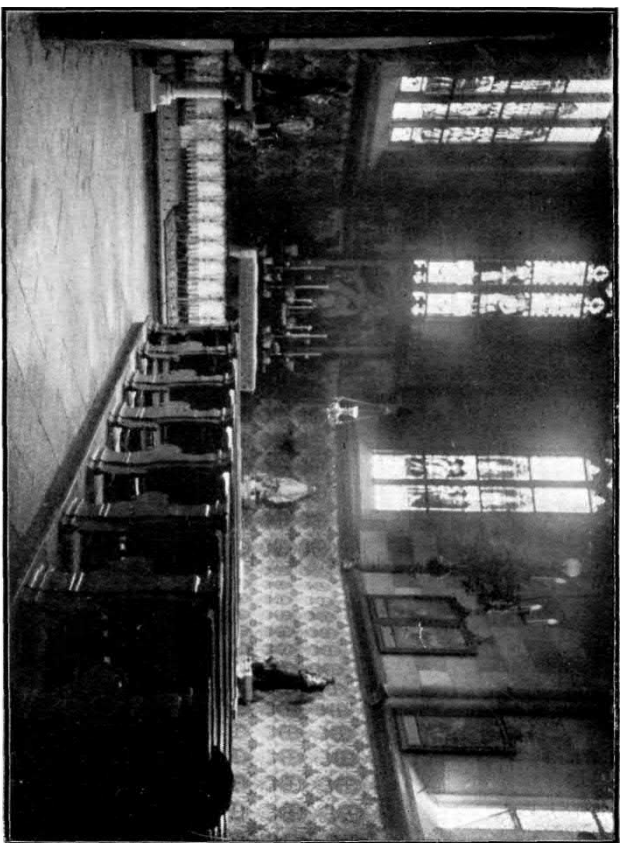
Siketnémák államilag segélyezett intézete, Debrecen.

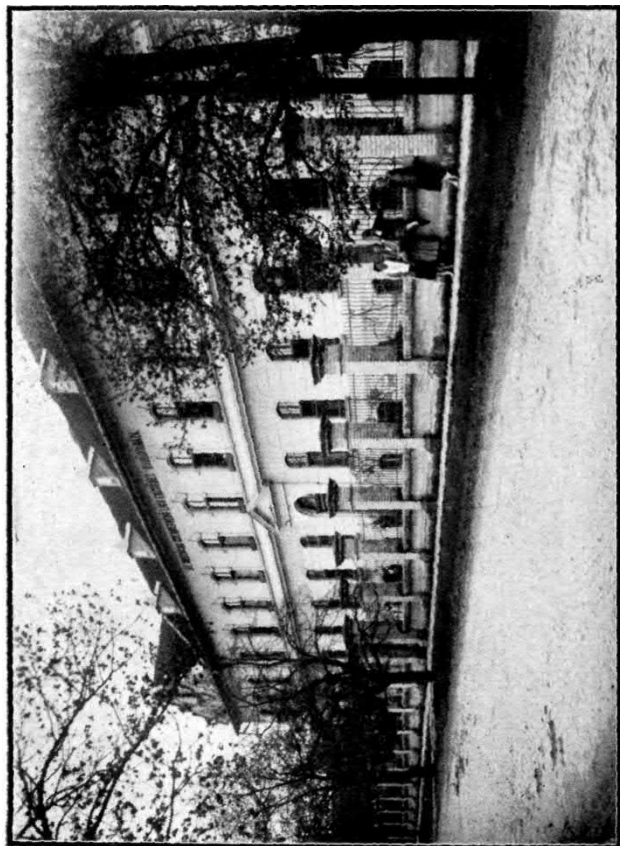
Sikerménák államiilag segélyezett intézete. Debrecen.

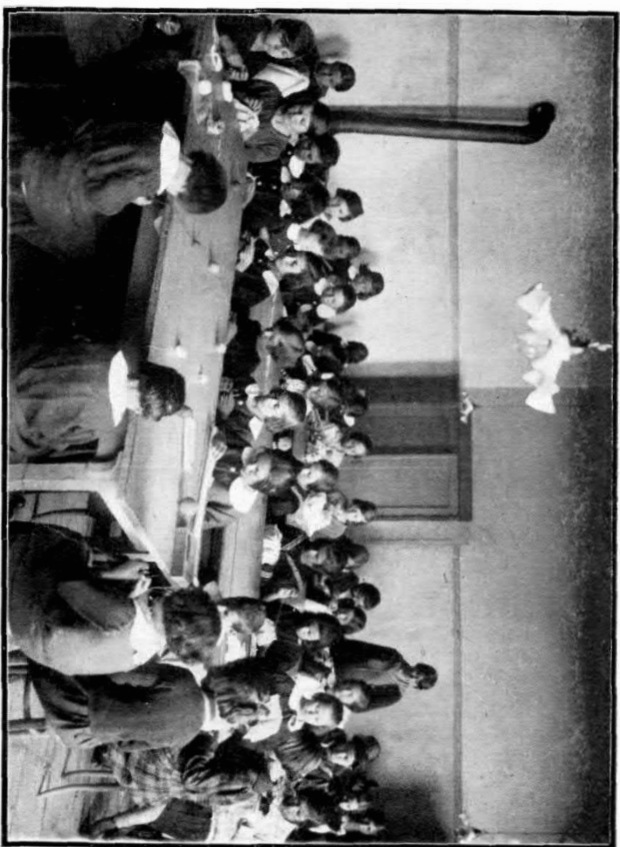
Orsz. Kath. Szövetség „Maria Josephinum“ árvaháza. Sopron.

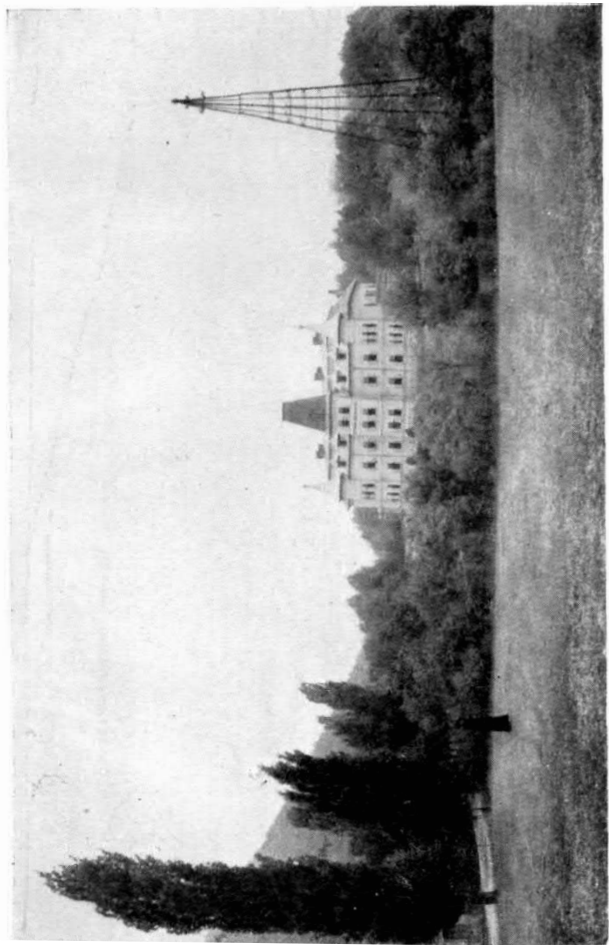
Orsz. Kath. Szövetség „Maria Josephinum“ árvaháza. Sopron.

Orsz. Gyermekvédő Liga Erzsébet hadiárvalháza, Makó,

Orsz. Gyermekvédő Liga Erzsébet hadjárataháza. Makó.

Szociális Missióársulat Ottokár-hadiártyaháza és gazdasági nőiskolája,
Pomáz.